

**VÄSTERNORRLANDS
MUSEUM 2022
VERKSAMHETSBERÄTTELSE**

INNEHALLSFÖRTECKNING

Inledning	4
Kunskapsuppbyggnad	5
Samlingar, kunskapsuppbyggnad och förmedling	6
Samverkan med kunskapsinstitutioner	7
Samarbete inom museisektorn	7
Museiupplevelse - museet som mötesplats och kulturarvscentrum	8
Utställnings- och kunskapsförmedling	10
Program och kunskapskommunikation	14
Museiupplevelse på Murberget friluftsmuseum, Härnösand	15
Stiftelsens andra miljöer i länet	20
Barn och unga	23
Kulturmiljövård och ansvar för kulturarv och kulturmiljö	26
Kulturmiljöuppdraget i länet	27
Uppdragsverksamhet - kulturmiljö	28
Arkeologi - Bas- och uppdragsverksamhet	29
Museet som aktör för tillväxt, ett attraktivt län och levande landsbygd	30
Bild och form - publik plattform	32
Främjandet av hemslöjd och hemslöjdsverksamhet i länet	33
Öka och stärka närvaro och relevans i länet	38
Breddad representation och delaktighet	40
Museet som oberoende arena för demokrati	42
Hållbarhet	43
Maritimt kulturarv och statlig närvaro	45
Digital utveckling	46
Genomförandekapacitet och måluppfyllelse	48
Verksamhetsprocesser, HR, kompetensutveckling	49
Fastighetsförvaltning & IT	50
Projektadministration och projektansökningar	51
Extern finansiering	52
Ekonomisk analys	53
Utblick framåt	58

Jenny Samuelsson, länsmuseumschef.

INLEDNING

2022 var ett händelserikt år för Stiftelsen Länsmuseum Västernorrland - både gällande det löpande uppdraget och utvecklingsinsatserna. Pandemin som påverkat verksamheten i hög grad under de senaste åren har äntligen släppt sitt grepp. De prioriterade uppdragen med framför allt basutställningarna, kunskapsförmedlingen och kulturmiljövården har visat goda resultat liksom insatserna för friluftsmuseets underhåll och utveckling. Jämfört med de två tidigare åren visar den publika statistiken på ökat intresse för verksamheten.

2022 har varit det sista året med den regionala kulturplanen och med stiftelsens uppdragsdirektiv 2019-2022. I enlighet med dessa, samt stiftelsens stadgar och museilagen, har verksamheten under fyraårsperioden arbetat utifrån 13 övergripande mål. De 13 målen har i sin tur brutits ned i fyraårsmål för perioden och sedan årsmål. Det är glädjande att uppfyllelsen, både i ett fyraårsperspektiv och utifrån det senaste årets aktiviteter, ser god

ut. Avseende årsmålen så ser vi en generell måluppfyllelse om 95% vilket är mycket bra.

Avseende fyraårsmålen ser vi en medeluppfyllnad på 94%, vilket också är bra. I bilaga *Uppfyllnad årsmål Verksamhetsplan 2022* beskrivs respektive årsmål, fyraårsmål och dess uppfyllnad i sin helhet.

Årets verksamhet beskrivs nedan i kapitel som i de flesta fallen följer de olika målområdena. Ett verksamhetsområde har tillkommit sedan förra året, och det är *Publik plattform för bild och form*; ett verksamhetsområde där stiftelsen tilldelats särskilda medel från Statens kulturråd genom Region Västernorrland. Utöver det så är det ytterligare några perspektiv och fokus som fått egna kapitel. Avslutningsvis beskrivs det ekonomiska läget och en framåtblick för Västernorrlands museum.

KUNSKAPSUPPBYGGNAD

Kunskapsuppbyggnad är en förutsättning för museernas förmedlande och publika uppdrag. I fyraårsmålet innefattas såväl samverkan med kunskapsinstitutioner, som egen kunskapsuppbyggnad, förmedling av densamma samt samlingsförvaltning.

För året ligger måluppfyllnaden på 87% av årsmålen. Att målen inte nåtts fullt ut beror på att aktiviteter inom samlingsförvaltningen blivit lidande under året på grund av brist på resurser. Fyraårsmålen är nådda. De fyraårsmål som varit viktiga under 2022 och de aktiviteter som genomförts inom dem får en egen rubrik där aktiviteterna beskrivs nedan.

Övergripande mål	Fyraårsmål 2019-2022	Uppfyllnad av årets mål	Uppfyllnad mot fyraårsmålen
Museet ska bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad genom samverkan och egen kunskapsuppbyggnad (kunskapsuppbyggnadsmål i uppdragsdirektivet).	Fortsatt utveckling av samarbetet med Mittuniversitetet, länets folkhögskolor, yrkeshögskolor, studieförbund samt övriga musei- och kulturarvssektorn regionalt och nationellt. Länsmuseum har en samordnande och förmedlande roll avseende arrangörsutveckling inom musei- och kulturarvsarbete i länet. Utveckling av rutiner för kvalitets-säkring av kunskapskommunikationen och museiupplevelserna så att de bygger på vetenskaplighet, kunskap av hög kvalitet och våra samlingar. Förbättrad tillgänglighet i länet, nationellt och internationellt till arkiv och samlingar samt utvecklad och kvalitetssäkrad process för samlingsförvaltningen.	87%	100%

Samlingar, kunskapsuppbyggnad och förmedling

Under året har huvudfokus för arbetet med museets samlingar varit att bistå i arbetet med basutställningarna - med vård, konservering, kunskapsinhämtning och föremålslogistik. Ett antal inlån har hanterats i utställningen *Stora makter*, och tillstånd från Länsstyrelsen har inhämtats för de kyrkliga föremålen som har konserverats och stöldsäkrats för att kunna ställas ut. Parallellt har stora insatser genomförts i den tillfälligt stängda utställningen *Moderna tider* i fråga om att tömma lokalen på föremål och rekvisita. Även arbetet med vård och dokumentation av dessa föremål har inletts.

En viktig del av samlingsarbetet är att kontinuerligt tillgängliggöra information på webben. Museets samlingsdatabas, Primus, togs i bruk 2021 och är ett viktigt instrument för såväl samlingsförvaltande arbete som publik tillgång till museets kunskapsbank. Att tillgängliggöra museets samlingar på www.digitalmuseum.se har därför också prioriterats. Vid årsskiftet 2022/2023 finns ca 15% av museets digitaliserade samlingar på digitalmuseum.se, varav en huvuddel representerar museets fotosamlingar. Resurser behöver fortsatt tillskjutas för att kunna fortsätta med detta arbete.

I februari antog museets styrelse en ny samlingsförvaltningspolicy. Policyn är ett övergripande styrdokument som beskriver förhållningssätt och principer inom samlingsförvaltningens processer för att garantera säker, hållbar och långsiktig förvaltning av museets samlingar. Med begränsade resurser har viss digitalisering kunnat genomföras. En samling av härnösandsfotografen Lars Bergströms fotografier har digitaliserats och sedan tillgängliggjorts på digitalmuseum.se.

Personal från museet har medverkat i Riksantikvarieämbetets samtalsserie om samlingsförvaltning, och RAÄ:s årliga konferens *Samlingsforum* förlades till

museet i december med Västernorrlands museum som medvärd. Personal har också deltagit i nätverket DOSS (Dokumentation av samtida Sverige) höstmöte, som museet också var mötesplats och medvärd för. Genom nätverket Museer i norr har dialog inletts med Norrbottens museum kring utveckling av krisberedskap i samlingsförvaltning. Likaså medverkar personal från museet i nätverket Connect to Collect tillsammans med Finlands Fotografiska Museum, Aalborg Stadsarkiv och Stockholms länsmuseum. I nätverket diskuteras utveckling av metoder för digital insamling.

Verksamheten medverkar också med stödinsatser till hembygdsföreningarna, exempelvis kring samlingsförvaltning men också förmedling och tillgängliggörande, i form av träffar, workshops och utbildningsinsatser.

Personal som arbetar med föremålssamlingarna har deltagit i en utbildning om hälsovådliga ämnen som förekommer i museisamlingar, så som DDT, kvicksilver, bly och asbest, men även mögel och damm.

RAÄ:s årliga konferens *Samlingsforum* som arrangeras på Västernorrlands museum.

Samverkan med kunskapsinstitutioner

Ytterligare ett av fyraårsmålen är fortsatt utveckling av samarbetet med Mittuniversitetet och andra universitet och högskolor, länets folkhögskolor, yrkeshögskolor, studieförbund samt övriga musei- och kulturarvssektorn regionalt och nationellt. Samverkan för kunskapsuppbyggnad är oerhört viktigt för museisektorn, då det i rätt form säkrar professionalitet, vetenskaplighet och ett aktuellt förhållningssätt till verksamheten. Här ger vi exempel på några samarbetsområden.

Samarbete inom museisektorn

Under 2022 har länsmuseumerna arbetat med samverkan genom Länsmuseumernas samarbetsråd, Landsantikvarieföreningen och projektet Sveriges största museum. I Norrland har museerna under året slutfört och rapporterat det gemensamma kunskapsuppbyggande projektet *Museer i Norr - Nätverk för kunskap*. Projektet syftade till att stärka museernas förutsättningar att utvecklas genom olika kunskapsuppbyggande och kompetensförsörjande aktiviteter. Projektet har koordinerats från Västernorrlands museum och delfinansierats av Statens kulturråd och Region Västernorrland. Under 2022 genomfördes några webbseminarier i början av året, men sedan har avslutande insatser med dokumentation och rapportering skett.

Även museicheferna inom norrlandssamarbetet har haft strategiska möten och mer informella träffar under hela året. Samarbetet mellan norrlandslänen genomför också ett annat projekt med finansiering från Kulturrådet och Region Västernorrland - del 2 av *Framtidens kulturarvs-pedagogik*. Projektet syftar till att främja erfarenhetsutbyte, kunskapsuppbyggnad och utveckling avseende kulturarvs-pedagogisk verksamhet vid regionala museer

i norra Sverige, inklusive Åjtte. Målet är att utveckla samverkansformer och metoder för kulturarvs-pedagogik, med särskilt fokus på lokala och regionala perspektiv samt målgruppen barn och unga. Projektet kommer, om finansiering för del 3 beviljas, kunna fortsätta till slutet av 2024.

Genom det regionala museinätverket arbetar länsmuseumerna samordnande för museisektorn i länet och länets kommunala museer. Inom detta område svarar verksamheten också mot fyraårs målet att ha en samordnande och förmedlande roll avseende arrangörsutveckling inom musei- och kulturarvsarbete i länet. Under året har både en chefsgrupp och en arbetsgrupp arbetat kontinuerligt med olika samverkansfrågor. Chefsgruppen har fokuserat dels på erfarenhetsutbyte och strategisk planering. Ett antal chefsgruppsmöten har kunnat genomföras. I arbetsgruppen har områden identifierats för långsiktigt erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling genom bland annat en enkät och det har genomförts kompetenshöjande insatser inom platsbaserad förmedling och storytelling, samt kunskaps- och erfarenhetsutbyte kopplat till arrangörskap på bild- och formområdet kopplat till den länsövergripande utställningen *Triennalen Västernorrland*. Museet medverkar också i det av regionen samordnade nätverket *Kulturarv Västernorrland* som samlar de regionala museiarkiv- och biblioteksverksamheterna. I nätverket har fortbildande insatser genomförts inom bland annat digital förmedling.

Samverkan med universitet och högskolor är viktigt för museiverksamhetens utveckling, men också för att öka förståelsen och kunskapen om museisektorn och kulturarvet hos högskolesektorn. Kunskapsförmedlingen och museiupplevelserna ska alltid bygga på vetenskaplighet, kunskap av hög kvalitet och på museets samlingar/kunskapsuppbyggnad. Därför pågår i de olika projekten och inte minst utställningarna i samverkan med universitetet - till

exempel har en rad forskare varit delaktiga i våra stora basutställningsproduktioner. Expertnätverk av olika slag är likaså helt avgörande för kunskapsuppbyggnaden inom olika områden (se till exempel nedan om det samiska expertnätverket). Ett annat exempel är den temadag om digital kulturarvsförmedling som genomfördes i maj på läns museet, med museet och Mittuniversitetet som arrangörer.

När det är möjligt deltar museets personal också i utbildningsinsatser vid universitet. Under året har museet bidragit med föreläsningar vid Institutionen för historiska studier, Göteborgs universitet, och har varit inbjudna att föreläsa vid konferenser, bland annat CIMED 2022 i Valencia, Spanien.

MUSEIUPPLEVELSE – MUSEET SOM MÖTESPLATS OCH KULTURARVSCENTRUM

Ett av de övergripande målen för museets verksamhet är att utvecklas i rollen som besöksmål och upplevelse. Detta mål relateras primärt till den publika verksamhet som innefattar utställningar, program och andra publika upplevelser i det fysiska rummet och digitalt. Till detta mål räknas också aktiviteter och utvecklingsprocesser som syftar till att utveckla museiområdet och museets kulturmiljöer ur ett besöksmässigt perspektiv. Museet har nått målen för fyraårsperioden och årets aktiviteter uppgår till 97% av årsmålet.

De fyraårsmål som varit viktiga under 2022 och de aktiviteter som genomförts får en egen rubrik där aktiviteterna beskrivs nedan. Några ytterligare insatser och viktiga fakta kan betonas: Besökarantalet under 2022 var mycket högt i museibygnaden och på Murberget friluftsmuseum. Även avseende de andra miljöerna visar statistiken gott antal besökare (se tabellen). Det är tydligt att museet har lyckats få tillbaka sina besökare efter pandemin.

Samverkan med yrkeshögskolan är viktigt likaså. Museet sitter med i styrelsen för Träakademins utbildning inom byggnads-hantverk, samt har omfattande samverkan med Träakademien, framför allt relaterat till Murberget friluftsmuseum.

Museet prioriterar också att ta emot praktikanter från högskole- och yrkes-skoleutbildningar. Under året har en längre praktik genomförts med en studerande från konservatorsutbildningen vid Göteborgs universitet, en blivande byggnadsantikvarie från Uppsala universitet och flera praktikanter från Träakademien har arbetat hos oss.

Avseende fyraårsmålet nedan så beskrivs att varumärkesplattform ska lanseras och att besökarmätningar ska genomföras. Kortfattat kan sägas att varumärkesplattformen numera är integrerad i det strategiska kommunikativa arbetet och att museet har genomfört en del besökarmätningar genom besökarenkäter i museibygnaden. Så mycket som 75% vill besöka museet igen och de som inte kommer tillbaka anger avståndet och att de bor för långt borta som anledningar till detta.

Under fyraårsperioden har flera insatser också gjorts för att förbättra de publika ytorna i museibygnaden, vilket är något som inte funnits med i målen nedan. En viktig insats har varit att utveckla entrén i museibygnaden till en mötesplats. En ny miljö i form av nya möbler och sittplatser samt ny belysning har skapats och entrén har därmed blivit avsevärt mer funktionell och välkomnande.

Ny miljö i entréhallen.

Övergripande mål	Fyraårsmål 2019-2022	Uppfyllnad mot årets mål	Uppfyllnad mot fyraårsmålen, prognos 2022
Museet är ett av länets mest besökta turistmål och utvecklas i rollen (utvecklingsmål i uppdragsdirektivet) *Med museet avses stiftelsens närvaro i länet, på museiområdet och digitalt.	Museet har publicerat fem mediaguider på friluftsmuseet och på museets övriga besöksmål samt i två basutställningar inomhus. Museet har publicerat 15 mediaguider för kulturmiljöer i länet. Varumärkesplattform har lanserats, förmedlas och NKI mäts årligen. Museet har genomfört två av basutställningsprojekten med tillhörande kunskapskommunikation för länet. Museet har genomfört temaår-genus, hållbarhet, barn och barnkonventionen samt demokrati med tillhörande utställningar och aktiviteter. En övergripande planering för de publika ytorna på friluftsmuseet och för alla publika ytor inomhus är framtagen. En strategisk plan för museets digitala ytor finns och arbetas efter.	97%	100%

Utställnings- och kunskapsförmedling

Under 2022 har museet fortsatt med det stora basutställningsprojektet, som i tre delar skildrar länet från forntid till nutid. I januari kompletterades den nyligen öppnade delen om forntiden, *Forntidsresan*, med en fullstor rekonstruktion av en stenålderskvinna, Kvinnan från Lagmansören. Hon är en verklighetstrogen modell av en kvinna som begravdes i Medelpad för ungefär 4 000 år sedan. Syftet med rekonstruktionen är att väcka nyfikenhet och diskussioner kring livet på stenåldern, men också kring processen att återskapa en människa. Rekonstruktionen har under hela 2022 fått stor uppmärksamhet både nationellt och i utländsk media, bland annat i National Geographic.

I november öppnade del två av basutställningarna, *Stora makter*, som skildrar länet från 1050-talet till 1680-talet. Utställningen bygger till vissa delar på den tidigare utställningen *Syn för sägen*, men innehållet har i stor omfattning förnyats med helt nya föremål och mängder av berättelser och skildringar. Precis som i *Forntidsresan* skildrar *Stora makter* hela länet, vilket visualiseras i en stor karta där centrala föremål synliggör skeenden och sätt att leva.

I arbetet med basutställningarna samarbetar museet med experter av olika slag. I *Stora makter* har samarbete skett med bland annat medeltidshistoriker, arkeologer och religionshistoriker. En referensgrupp har bildats bestående av representanter för samiska organisationer som medverkat i produktionen av *Stora makter*, vilket lett till att mer av samernas historia kunnat skildras och synliggöras. En fördjupad genomgång av föremål i museets samlingar har gjort att nya föremål kunnat lyftas fram för att stärka berättelser och skeenden. Samarbete har också skett med en expert på skogsfinnarnas historia, en grupp som ökade i antal i länet främst under 1500-talet.

För museets tredje del av basutställningarna, som ska skildra länet från 1700-talet till nutid, inleddes hösten 2022 ett omfattande arbete. Den nuvarande utställningen *Moderna tider* stängdes i september för att tömmas helt på rekvisita och inmärkta föremål. Inventering och rengöring av alla föremål, och kontroll av uppgifter i museets föremålsdatabas genomfördes av två antikvarier som förberedelse inför produktionsarbetet som startar i början av 2023.

Ombyggnationerna av basutställningar har under året påverkat hela museets publika utbud. Under hösten hölls stora utställningshallen stängd för att inrymma arbetet med föremål från *Moderna tider*. Stora utställningshallen är den enda lokal där våra föremål för närvarande kan förvaras, på grund av ett stort magasinsprojekt som planeras.

Parallellt med arbetet med basutställningarna har ett antal mindre utställningar visats under året. I början av året visades fortsatt tre utställningar inom demokratitemat i Galleriet: *Ådalen 31 - Vändpunkt i svensk historia*, *Höj din röst* och *Fira demokratin*.

I februari stängdes utställningen *Att fånga en plats - berättelser om Västernorrland* i stora utställningshallen. I maj invigdes *Triennalen* i samma lokal. *Triennalen* är tänkt som en återkommande konsthändelse, en utveckling av tidigare *Y-salong*, som nu har expanderat. *Triennalen*, som är ett samarbete mellan Konstfrämjandet Västernorrland, Region Västernorrland och Stiftelsen läns museet Västernorrland har tänkts återkomma med tre års mellanrum.

I slutet av augusti stängdes museets lekrum för byggnation av en ny barnutställning. Den nya utställningen öppnade lagom till höstlovet, en efterlängtat upplevelse för barnfamiljer. *Småfolk - I landet SmåningOm*

har fokus på en yngre målgrupp, barn 0-6 år. Den bygger på forskning om barns lärande och utveckling och skolans läroplan.

Att flera av museets utställningar var stängda under hösten 2022 påverkade besökarnas upplevelse. För att kompensera utökade museet antalet aktiviteter i Pedagogiska verkstan och visade tillfälliga utställningar i Galleriet under sommaren och hösten.

Flera publika visningar har genomförts av museets utställningar i museibygnaden med en ökning också av bokade grupper. Fokus för vuxna har legat på *Forntidsresan*, vilket bland annat beror på att rekonstruk-

tionen av kvinnan från Lagmansören fått mycket uppmärksamhet. Visningar har genomförts av samtliga utställningar.

Museet har under året fortsatt att utveckla användandet av mediaguiden KulturPunkt. Inför sommaren 2022 skrevs nya texter i guiden för flera av Friluftsmuseets byggnader. Guiden har även nyttjats för att tillgängliggöra engelska översättningar av texterna i *Forntidsresan*.

BASUTSTÄLLNINGAR

Forntidsresan - niotusen år av människors spår: Visas tills vidare

Stora makter - från 1050-tal till 1680-tal: Från 26 november, visas tills vidare

Händers verk: Visas tills vidare

Västernorrlands museums historia: Visas tills vidare

Småfolk - I landet småningOm: Från 29 oktober, visas tills vidare

TILFÄLLIGA UTSTÄLLNINGAR

Fira demokratin: 27 november 2021 - 15 maj

Höj din röst: 27 november 2021 - 15 maj

Ådalen 31 - Vändpunkt i svensk historia: 19 februari - 15 maj

Att fånga en plats: - 27 februari

Triennalen: Den 21 maj - 4 september

Barnens utställning - med fokus på 100 språkligheter: 25 maj - 28 augusti

Carbon Ruins: 9 september - 28 oktober

Mitt Västernorrland: 30 september -

Julfönsterutställning: 24 november - 15 januari 2023

Västernorrlands museums historia - hela 2021

UTSTÄLLNINGAR I LÄNET

Höj din röst, Timrå bibliotek: 3 oktober - 28 oktober

Bilder av Viktor Lundgren (1930-1940): Apotekshuset i Sollefteå,

14 december 2022 - januari 2024

Stora makter.

Triennalen.

Stora makter.

Stora makter.

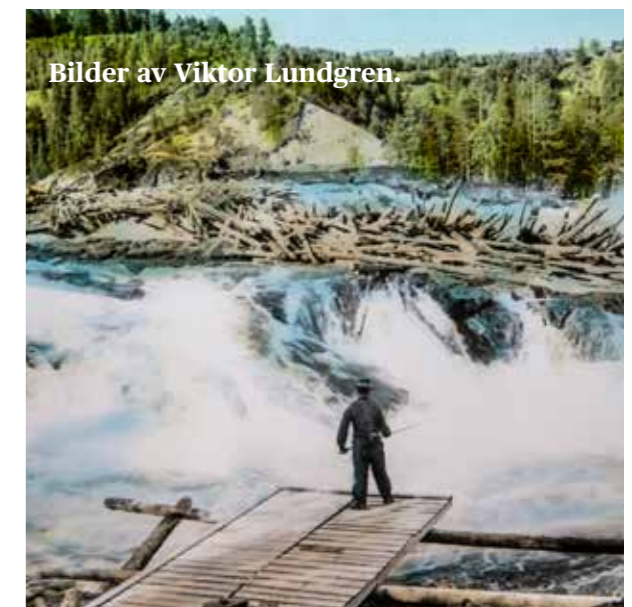
Småfolk

Julfönsterutställning.

Barnens utställning.

Bilder av Viktor Lundgren.

Föredrag med idrottaren Anette Norberg.

Program och kunskapskommunikation

Programverksamhetens fokus har under 2022 i hög grad inriktats mot att förmedla pågående utställningar. Föredrag i hörsalen har varvats med digitala inslag riktade mot hela länet.

Under vintern och våren 2022 genomfördes ett föredrag med idrottaren Anette Norberg och ett samtal med musikern Sara Parkman kopplat till *Att fånga en plats - berättelser från Västernorrland*. På demokratitemat genomfördes en musikföreställning med Kristian von Svensson om demokratins uppkomst, en samtalskväll om demokrati och en filmvisning av *Ådalen 31* med efterföljande samtal.

Samernas nationaldag uppmärksammades i februari genom att timmerman Eric Öberg arbetade publikt på friluftsmuseets Njalla, tillsammans med en öppen slöjddaktivitet.

Inom temat arkeologi har flera programpunkter genomförts. Museets arkeologer presenterade 2021 års verksamhet med aktuella fynd. Oscar Nilsson och Helena Gjaerum presenterade sitt arbete med att rekonstruera Kvinnan från Lagmansören, och Lennarth Högberg genomförde ett

välbesökt föredrag om marinarkeologi, en undersökning som genomförts med bidrag från Björkå AB Fornminnesfond.

I november gästades museet av den populära podden *När man talar om trollen* för en liveinspelning. Temat var folkstro i Västernorrland med avstamp i medeltidens myter och sägner. Poddavsnittet sändes därefter för en nationell publik under vintern.

Berättarkaféer har genomförts i Prästmon och Kramfors under hösten, ett samarbete med Kramfors kommun med fokus på kulturhistoriskt berättande.

Delar av museets programverksamhet har genomförts i samarbete med olika lokala aktörer till exempel Härnösands folkhögskola, Naturskyddsföreningen, Härnösands Trädgårdsodlareförening om trädgårdsodling och Musik- och Kulturskolan.

Under året har också en rad invigningar genomförts av aktuella utställningar, såväl tillfälliga utställningar som basutställningen *Stora makter*. Den sista invigningen för året genomfördes på Apotekshuset i Sollefteå, av utställningen *Bilder av Victor Lundgren*.

Museiupplevelse på Murberget friluftsmuseum

Friluftsmuseets område är alltid uppskattat och används för promenader och rekreation hela året men är förstås mest välbesökt under sommarlovet. Årets fokus i friluftsmuseiverksamheten har precis som de senaste åren legat på programaktiviteter utomhus.

Samarbeten med föreningar och privatpersoner har stor betydelse när det kommer till genomförande av verksamheten. Tillsammans med hembygdsrörelsen anordnades en temadag om slätter och Härnösands Hemslöjdsförening bjöd in till en broderiträff på Världsbroderidagen. En serie program om odling har genomförts tillsammans med Härnösands Trädgårdsodlareförening. Länets litterära sällskap hade en programserie på torsdagar i prästgårdens trädgård. Nytt för i år var några torsdagsprogram med samtida författare. Härnösands spelmansgille bjöd in till spelmansträffar på utescenen varje fredag från maj till augusti. Härnösands Vävstuga har haft sommarvävning i Ångermanlandsgården onsdag-lördag varje vecka. Denna sommar har de vävt nya gardiner till Gammelgården i Myckelgensjö. Det har varit uppskattat att vi kunnat hålla öppet i gårdarna igen efter två stängda pandemi-somrar. Det har också erbjudits

dagliga visningar/vandringar på området samt dagliga sommarlovsaktiviteter för barn i lovtältet.

Väsenstigen som berättar om magiska väsen i Västernorrland har varit uppskattad av barnfamiljerna. *Väsenstigen* innehåller sju stationer med illustrationer och berättar om flera av de folktroväsen som tillhör den folkliga berättartraditionen i länet, som till exempel skogsrået, trollen, vittra och älvorna. Denna sommar kompletterades *Väsenstigen*s utbud med ett antal vandringar tillsammans med museipedagog som också genomfört trädgårdsvandringar med barnen. *Sagostigen*, som är ett samarbete med Jens W. Nilsson, fick en justerad och mer tillgänglig sträckning. Det har även erbjudits dramatiserade sagovandringar med lokala skådespelare.

De stora traditionella sommararrangemangen har äntligen kunnat genomföras igen, efter flera pandemianpassade år. Nationaldagen genomfördes tillsammans med Härnösands kommun, och midsommarfirandet med folkdanslagen Öbackaringen och Murbergsgillet liksom Internationella festen tillsammans med föreningen 5i12. Sommar-teater har det också erbjudits med Teater Västernorrlands jubileums-

Internationella festen.

föreställning *Det stora 50-årskalaset* som spelades utomhus på Murbergstorget. Programåret avslutades med en välbesökt julmarknad i samarbete med Härnösands Vävstugeförening.

Djuren har som alltid varit ett uppskattat inslag på området. Under 2022 fanns det kaniner, får och höns på friluftsmuseet. Djuren har särskilt uppmärksammats på tisdagarnas temadagar, vilket har varit uppskattat av besökarna.

Murberget friluftsmuseum består av äldre byggnader som behöver mycket skötsel och restaurering samt miljöer som behöver skötas. Vården syftar förstås till bevarande, men också till att göra området till en mer lättillgänglig och välkomnande plats för både stora och små och om att göra friluftsmuseet till en intressant och relevant mötesplats med unika miljöer. När insatser görs på området prioriterar byggnadsvårdarna och hantverkarna att förmedla kunskap om hantverket, om hållbarhet och om att berätta om insatserna som pågår.

Flera viktiga insatser har genomförts på friluftsmuseet under året. Här nämner vi några av dem.

Åtgärder inom friluftsmuseets stadsmiljö har varit prioriterade i och med det pågående projektet *Västernorrlands museum - nod för kulturarvsturism och KKN* som syftar till att skapa samverkan med kulturella och kreativa branscher och möjliggöra för dem att skapa verksamhet på friluftsmuseet. Ett funktionellt och attraktivt område är en grundläggande del i den satsningen.

Den av Boverket delfinansierade restaureringen av Wulkanska husets nedervåning slutfördes och Hellströmska huset skrapades och målades om. Ytterligare en ansökan om medel för restaurering av Hellströmska husets bottenvåning lämnades till Boverket i september. Att åstadkomma lokaler med hög funktionalitet och tillgänglighet

samtidigt som de ska förmedla en kulturhistorisk upplevelse har ställt stora krav på både hantverkare och byggnadsantikvarier. I slutändan har resultatet blivit stiliga och användbara lokaler som verkligen är både unika och väl genomtänkta, med interiörer som speglar olika epoker i Wulkanska husets långa liv.

Wulkanska huset har också fått nya och genomtänkta entréer, anpassade både efter byggnadens kulturhistoriska uttryck och rådande regler kring bredd och lutning. Även hållbarhet och återbruk är viktigt för byggnadsvården av friluftsmuseet. Delar av en matsalsinredning som skänkts till museet på 1950-talet har nu fått ett nytt liv i ett av rummen - höga bröstpaneler i nybarock-/nyrenässansstil. En väggkulör som hittades fastejpad på baksidan av en panel har inspirerat kulörvalet. Neder-våningens alla lister och dörrfoder är målade med linoljefärg i olika kulörer och tapeter och bårder är från mitten av 1800-talet och framåt. Varje rum representerar en specifik epok. De två toaletterna är renoverade till en 50-talsstil som fungerar väl med de krav på anpassningar som behövdes. Men även mer sentida tillägg har sparats. Wulkanska huset renoverades invändigt senast under 1990-talet och det kök som då sattes in är bevarat som en del av byggnadens tidslager.

Samarbetet med Träakademien har fortlöpt och är en ovärderlig del i det långsiktiga arbetet med att restaurera miljöerna på Friluftsmuseet. Både museet och Träakademien ser möjligheter till vidare utveckling. I princip hela ommålningen av Hellströmska huset gjordes av sommaranställda studenter från Träakademien och två studenterna förlade sina examensarbeten till friluftsmuseiområdet. Ett av dessa examensarbeten resulterade i att Repslagarbodens hela spåntak lades om och det andra i att ett av museets äldre upplag med foder och lister sorterades och inventerades. Delar av denna inventering

Trädgården utanför Melinderska huset.

Tapetsering av pappspännt tak i Melinderska huset.

Repslagarboden har fått nytt spåntak.

Renovering av dörren till Rådhuset.

finns nu tillgänglig för besökare i Långstugans byggnadsvårdsdel.

Under sina kursveckor på området har Träakademiens studenter också givit stora delar av Torpets interiör en helrestaure-ring, lerklinade och limfärgsmålade väggar med schablonmåleri och ny färgsättning enligt gammal förlaga. Repslagarbodens fasader rödslammades och Rådhusets entrédörrar skrapades, målades och är nu en sann prydnad för torget. Dessutom pappspände och tapetserade de taket i ett av rummen i Melinderska huset. Träakademien tog också emot fönster från området som de restaurerade hos sig under sin fönsterkurs.

Friluftsmuseet består till stor del av gröna ytor som används flitigt av besökare både under och utanför de officiella öppettiderna. De är därför en viktig del i besöksupplevelsen och glädjande nog har museet kunnat erbjuda mer välskötta och genomtänkta grönområden tack vara samarbetet med kommunen genom Arena Murberget. Det har också uppmärksammats av flera av våra besökare. Utöver Arena tilldelades museet ytterligare en resurs från kommunen som stöttade upp kring olika insatser under sex månader vilket var till stor hjälp för friluftsmuseet.

Friluftsmuseets gröna områden ska planeras och skötas utifrån tre huvudsakliga riktlinjer - kulturhistorisk förankring, biologisk mångfald och tillgänglighet. Det betyder att trädgårdar och grönytor som är knutna till specifika miljöer på området ska följa den tid och socioekonomiska tillhörighet som miljön förmedlar, och förstärka

upplevelsen. Några områden som kan vara värda att särskilt nämna.

Åvikes planteringar har fått en tydligare profil som den högstatusmiljö från mitten av 1800-talet som den representerar. Den sköts i princip helt av kommunens Arena Murberget.

Melinderska trädgården utvecklas sakta men säkert till att efterlikna den innerstadsträdgård den är tänkt att efterlikna, anlagd under tidigt 1900-tal och sedan utvecklad över tid, fram till 1970-talet. Ett stort fokus på biologisk mångfald är också utmärkande för Melinderska trädgården. På torget har rundeln i mitten utvecklats till en plats där museet matar fåglar på vintern och en plats för pollinatörer på sommaren, med blommande marktäckare och ängsblommor.

Det fortsatt lyckade samarbetet med Härnösands Trädgårdsodlareförening i Prästgårdens 1940-tals trädgård firade 20-årsjubileum och visar på vikten av långsiktighet när det gäller trädgårdar. En trädgård blir bara vackrare med åren och är inget som kan hastas fram.

Att informera om vikten av att värna och främja biologisk mångfald är något som museet påbörjat ett arbete kring, gällande både informationen och det faktiska främjandet. Här har museet en möjlighet att föregå med gott exempel och inspirera besökare till att låta både trädgårdsblommor och vilda blommor ta mer plats, både i och utanför rabatterna.

Stiftelsens andra miljöer i länet

Drift och guidning av besökare i Ulvö gamla kapell sköts av Ulvö kapellag som också driver Ulvö museum. Ulvö kapellag driver Ulvö museum, placerat på den gamla lotsplatsen. Museet som består av ett kokhus, en sjöbod och en gistvall; Ulvö lotsplats på Lotsberget och Ulvö gamla kapell är tillsammans en sammanhängande helhet där olika delar av Ulvöhamns historia och kulturarv berättas. De olika delarna binder ihop tiden från 1600-tal till idag. Ulvö gamla kapell öppnade den 20 juni och kapellet hölls öppet dagligen fram till den 14 augusti. Säsongen 2022 har kapellet besökts av 8 000 besökare, och det har funnits ett större intresse för guidningar än tidigare. Hela 49 sällskap har bokat in sig på guidade visningar.

Gammelgården i Myckelgensjö är ett omtyckt besöksmål. Under säsongen 2022 har Örnsköldsviks kommun skött bemanningen vid Gammelgården. Museet har också ett fint samarbete med Myckelgensjö byförening, som bedrev sommarkafé i en av stugorna på gården. Efter två somrar med

coronarestriktioner har huvudbyggnaden kunnat hållas öppen igen. Det finns en digital presentation av gården i mediaguiden Kulturpunkt, så att besökarna kan tillgodogöra sig miljöerna på egen hand.

Restaureringar och byggnadsvårdskurs arrangerades under sista veckan i juni månad. Här samarbetade byggnadsvården med slöjdverksamheten. Programmet har inneburit ett bra samarbete med Myckelgensjö bygdeförening och det lokala näringslivet genom beställning av mat, boende på camping, handledare och kvällsarrangemang. På kursen deltog nio personer inklusive kursledare och arrangör.

Under året har ett arbete med tillgänglighetsanpassningar av gångstråk och broar genomförts vid Styresholms fornborg. Insatserna har varit finansierade av Länsstyrelsen. Områdets kullar har även ansats med skärande klinga efter instruktioner från Länsstyrelsen. Utöver det har det slagits gräs, tagits bort sly och röjts stigar på området.

Ulvö kapell.

Interiör Ulvö kapell.

Statistik antal besökare (Januari-december)	2022	2021	2020
Anläggningsbesök			
Museibygnaden*	70 475	41 463	35 578
andel 0-12 år	14%	20%	-
andel 13-18 år	12%	7%	-
andel 19-25 år	16%	13%	-
andel 26-64 år	35%	41%	-
andel 65 år och äldre	23%	20%	-
Friluftsmuseet	94 768	43 602	45 004
Fritidsbåtmuseet**	1 514	1 667	1 509
Gammelgården Myckelgensjö	1 542	-	-
Ulvö kapell	7 346	5 343	-
*Museibygnaden höll stängt från november 2020 till juni 2021 på grund av Covid-19.			
** Fritidsbåtmuseet håller öppet under sommaren.			
Utställningar, antal besök			
Basutställningarna	28 767	11 115	12 195
<i>Anläggningsbesök i enlighet med Kulturdatabasens definition, alla anläggningar inräknade.</i>			

Gammelgården i Myckelgensjö.

I enlighet med museets pedagogiska strategi, som antogs 2021, har den pedagogiska verksamheten fortsatt att arbeta med delaktighet och medskapande pedagogik samt med aktivt och kreativt lärande.

Under 2022 har såväl grundskole- som gymnasieelever besökt museet vid flertal tillfällen. Program för lokalhistoria, samt visningar av utställningar har genomförts. I samband med visningar av utställningar har även aktiviteter i Pedagogiska verkstan erbjudits för att förstärka och bearbeta de intryck som elever fått i utställningarna. Verkstan har även nyttjats av lärare som besöker museet i sin undervisning, och i samband med museets egna helg- och lovaktiviteter.

Skolprogram med olika teman har genomförts i basutställningen Forntidsresan. Exempel på teman är *Att leva under forntiden*, *Istid och landhöjning* samt *Om verktyg och hantverk*. Skolprogrammen utformas på plats i utställningen samt i den pedagogiska verkstaden. Spelet *Crafthunter*, som finns i *Forntidsresan*, används som verktyg vid skolprogrammen för att öka elevernas aktivitet och deltagande.

Under vårterminen 2022 samarbetade den pedagogiska verksamheten med förskollärare från sex olika förskolor i Härnösands kommun, under temat barns språkligheter. Arbetet mynnade ut i mycket uppskattad utställning bestående av barnens egna verk på museet perioden maj-augusti.

Under våren utvecklades ett koncept för en interaktiv kulturarvspedagogisk utställning för barn från ca 0-6 år, med syfte att synliggöra de minsta barnens rätt till kultur anpassad efter deras behov. I slutet av oktober invigdes *Småfolk - i landet SmåningOm*, en utställning förankrad i forskning om barns lärande och utveckling. Utställningens teman bygger på hela länets kulturarv, så som fyren, skogen, havet, isen, och skapar grunden för ett lekfullt utforskande och lärande.

Museets pedagoger har under året deltagit i år 2 av det treåriga projektet *Framtidens kulturarvspedagogik - museer i norr*, som drivs av Västernorrlands museum med finansiering från Kulturrådet och Region Västernorrland. Under året har utveckling av metoder för museipedagogik, samt fortbildning i form av webinarier med gästföreläsare bedrivits.

I syfte att öka kännedom om museets pedagogiska verksamhet i länet deltog pedagogerna vid en lärarfortbildningsdag i juni vid Nämforsens hållristningsmuseum, samt i Skapande skola-konferens i Sollefteå i oktober. För att nå ut till lärare i länet har under året genomförts insatser för att dels nå fler lärare, dels erbjuda digitala möjligheter, såsom filmer och lektionsupplägg att använda ute på skolorna. Kontakt har etablerats med en grundskola i Kramfors kommun, som under 2023 kommer delta i fortsatt utveckling av metoder för samarbete runt lokalt kulturarv.

Den pedagogiska verksamheten har under året även spridits genom det pedagogiska nyhetsbrevet.

Statistik bokade skolbesök

Januari-december	2022	2021
Antal personer	383	288
Antal klasser/grupper	16	9

KULTURMILJÖVÅRD OCH ANSVAR FÖR KULTURARV OCH KULTURMILJÖ

Västernorrlands museum har i sitt uppdrag att uppmana alla samhällssektorer att ta ett ökat ansvar för länets kulturarv och dess kulturmiljöer. Museet ska med kulturmiljö-uppdraget också bidra till ett attraktivt län och en levande landsbygd samt bidra till att kulturarvet och kulturmiljöerna uppmärksammas och vårdas och att deras betydelse för hållbar utveckling beskrivs.

Inom detta målområde ryms stora delar av den bebyggelseantikvariska verksamheten, liksom museets verksamhet inom arkeologi. Museet bedriver också uppdragsverksamhet inom dessa områden. Under året har uppdragsverksamheten förstärkts med byggnadsantikvarisk och arkeobotanisk kompetens, medan uppdragsverksamheten inom konservering pausats. Den arkeobotaniska kompetensen är värdefull för att kunna utföra makrofossilanalyser internt och externt. Kundunderlaget utgörs hittills

av ett flertal olika museer inom M-ark. Syftet med den byggnadsantikvariska uppdragsverksamheten är att bistå i byggnadsvårdprojekt för kommuner och privatpersoner. Tanken är inte att museet skall konkurrera med andra verkamma antikvarier i länet utan endast möta upp den antikvariska efterfrågan som finns.

Fyraårs målet innebär att 2022 ha genomfört införandet av det kontinuerliga kulturmiljöuppdraget i länet, samt att ha skapat forum och innehåll för samverkan med olika aktörer. Museet ska också ha tagit fram en plan för införande av det kontinuerliga kulturmiljöuppdraget i alla länets kommuner. Fyraårs målet har glädjande nåtts och årsmålen har en genomförandeprocent av 97%. Nedan följer verksamhetsberättelsen för verksamheterna inom detta målområde.

Övergripande mål	Fyraårs mål 2019-2022	Uppfylld av årets mål	Uppfylld fyraårs målen
Alla samhällssektorer tar ökat ansvar för kulturarv och kulturmiljö (utvecklingsmål i uppdragsdirektivet): länets stora variation av kulturmiljöer och kulturarv uppmärksammas och vårdas (främjandemål i uppdragsdirektivet) och kulturarvets och kulturmiljöernas betydelse för hållbar utveckling beskrivs.	Museet har genomfört införandet av det kontinuerliga kulturmiljöuppdraget i länet, inkl. skapat forum och innehåll för samverkan med olika aktörer. Museet har kontakt och samverkan angående kulturarvets och kulturmiljöns betydelse i alla kommuner i länet. Museet har tagit fram en plan för att följa upp hur vi lyckas förmedla kulturarvets och kulturmiljöns betydelse i alla kommuner i länet.	97%	100%

Kulturmiljöuppdraget i länet

Flertalet rådgivningsärenden har utförts både till privatpersoner och till föreningslivet, bland annat Nätra hembygdsförening i Örnsköldsvik, Bönhamn kapellag i Kramfors och Lögdö bruks intresseförening i Timrå.

Ett 20-tal remisser har tagits emot från Härnösand, Sollefteå, Timrå, Sundsvall, Ånge och Kramfors kommuner. Två kulturmiljöanalyser har genomförts inför detaljplanearbeten.

På uppdrag av Länsstyrelsen i Västernorrland har inventeringar av kulturmiljöer i Ånge tätorter samt kulturlämningar i fäbodmiljö utförts.

Under året har arbete med att knyta kontakter i kommunerna fortsatt. I år med fokus på Ånge kommun där vi genomfört två kulturmiljöworkshops, exkursioner och årets kulturmiljökonferens. Konferensen blev i år mycket lyckad då vi nådde alla kommuner och deltagare från olika kommunala förvaltningar, 55 personer deltog. I anslutning till denna konferens var arkeologer, hemslöjdskonsulenter, byggnadsantikvarier och byggnadsvårdshantverkare på plats ett par dagar i Ånge för att genomföra publika aktiviteter inom konceptet *Västernorrlands museum i länet*. Kostnadsfria slöjdworkshops och föreläsningar för allmänheten och i skolan genomfördes i samarbete med Ånge kommun, dag 1. Dag 2 var det prova-på fönsterrenovering och slöjdkurs (borstbinderi) i samarbete med Borgsjö hembygdsgård. Evenemanget riktade sig till Ånge kommuns invånare och tillsammans med kulturmiljökonferensen som anordnades dagarna innan ihop med region och länsstyrelse, också i Ånge, med fokus på dess kulturhistoriska industrimiljöer, nåddes en mycket bred målgrupp. Det hela blev en positiv och märkbar insats för Ånge som kommun.

Mycket samverkan har även skett med Härnösands och Sundsvalls kommun i form av dialogmöten, stadsdelsvandringar och samverkan med Sundsvalls skönhetsråd. Under våren hade vi i samarbete med Länsstyrelsen i Västernorrland sex digitala PBL-utbildningar med tema kulturvärden, via teams. Deltagare var handläggare och planerare från alla kommuner. Ett 20-tal remisser från bygglovs- och planavdelningar har tagits emot under året.

Det har under året genomförts ca tio kulturhistoriska föreläsningar och utbildning för både studerande och föreningsliv. Digitala filmer och livesändningar har producerats tillsammans med den publika avdelningen för den nya basutställningen om Medeltiden.

**VÄSTERNORRLANDS MUSEUM
PÅ PLATS I ANGE OCH BORGSJÖ**

Under två dagar besöker Västernorrlands museum Ånge respektive Borgsjö med museets arkeologer, byggnadsvårdare, kulturmiljövårdare och hemslöjdskonsulenter. Läs mer om program på www.vnmuseum.se.

Freitag 30 september kl. 15.00-19.00, Ånge Folkets hus - Corner

Lördag 1 oktober kl. 10.30-15.00, Borgsjö hembygdsgård

Arrangemanget är ett samarbete mellan Västernorrlands museum och Ånge kommun.

**VÄSTERNORRLANDS
MUSEUM** | Fri entré
www.vnmuseum.se
Härnösand
Tfn 0611-886 00

För Medelpads hembygdsförbund har två utbildningar genomförts och de har också fått stöd genom rådgivning gällande guideverksamhet, skyltar och tillgänglighet.

Samarbeten med externa parter har löpande skett under året, exempelvis Jamtli, Länsmuseet Gävleborg, Svenska Byggnadsvårdsföreningen, BARK och Riksantikvarieämbetet.

Under juni lanserades sex korta informationsfilmer där hantverkare i länet presenterar sitt skrå: murare, timmerman och

kakelugnsmakare är exempel på hantverk som visades, filmerna är textade på svenska och finns nu tillgängliga digitalt för allmänhet.

Bland kunskapshöjande insatser för verksamhetens personal kan nämnas: utbildningsdag om det Gröna kulturarvet på Österåsen, Byggnadsvårdskonvent i Mariestad, Kulturmiljökonferensen i Ånge och Stadsutvecklingsworkshop i Levanger.

Uppdragsverksamhet - kulturmiljö

Under maj månad producerades ett anti-kvariskt yttrande gällande ett radhusområde vid Östrand i Timrå. Sedan dess har ett förslag på rekonstruktion av gistvall i Svenskär, åtgärdsbeskrivning av fasadrestaurering av Örnsköldsviks kyrka och dokumentation av Timrå simhall avslutats.

Just nu pågår ett projekt som kommer avslutas under våren 2023 som har beviljats bidrag från Länsstyrelsen. Det gäller återuppförande av Norrfällsvikens klockstapel i Nordingrå. Museet har också haft möjligheten att bistå Ånge kommun med uppdatering av kulturmiljöinventering med fokus på tätorterna nu under hösten. Arbetet räknas vara klart innan jul. Åtgärdsförslaget till Örnsköldsviks kyrkas fasad kan ha lett till ett jobb som antikvarisk medverkan vid genomförande under våren/sommaren 2023.

Museet har också kunnat erbjuda kostnadsfri rådgivning till allmänheten varannan torsdag under hösten men också dessförinnan vid ett flertal tillfällen under våren och sommaren.

Byggnadsvårdsrådgivning

Museet erbjuder gratis byggnadsvårdsrådgivning för allmänheten i Handelsboden/Långstugan kl. 12.00 - 18.00 idag.

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM Fri entré www.vnmuseum.se
Härnösand Tfn 0611-886 00

MURBERGET FRILUFTSMUSEUM

Haverö stenåldersboplats.

Arkeologi - Bas- och uppdragsverksamhet

Inom museets basuppdrag svarar arkeologerna på frågor från allmänheten och bistår kommunerna med yttranden inför bygg- och planärenden. Inom den arkeologiska basverksamheten pågår fortlöpande arbetet med museets arkeologiska samlingar som växer år efter år. Större delen av den arkeologiska verksamheten är bidrags- och externfinansierad. Under året som gått har museet anmält intresse för att utföra arkeologiska uppdrag i tre län, genomfört 21 arkeologiska uppdrag (elva i Medelpad, varav ett samarbete med den byggnadsantikvariska enheten, åtta i Ångermanland och två i Västerbotten) och färdigställt sex rapporter och ett stort antal protokoll. De uppdragsfinansierade undersökningarna bestod av främst av utredningar, schaktövervakningar och skadedokumentationer.

Museet ansökte om och erhöll medel från Länsstyrelsen för två kursundersökningar på Styresholm i samarbete med Högskolan i Högskola. Medel erhöles även för konserve-

ring av fynden. Länsstyrelsen finansierade också en forskningsundersökning av en stenåldersboplats vid Byberget, Haverö i syfte att dokumentera vad som riskerar att skadas av vattenregleringen. Under året avslutades även forskningsprojektet om kokgrovar i länet med en rapport och en kommande artikel i Fornvännen.

Det publika arbetet har utgjorts av föredrag ute i länet, guidningar, visningar, inlägg i sociala medier och svar på frågor från allmänheten på hemsidan. Under hela året har museets arkeologer deltagit i arbetet med uppdateringen av basutställningen om medeltid och stormaktstid samt vid invigningen av densamma.

Museets arkeologer har under året som gått deltagit i styrelsemöten med Stiftelsen Nämforsen, branschorganisationen för verksamheter som driver uppdragsarkeologi - SUBO, och museiarkeologiska branschorganisationen - M-ark.

MUSEET SOM AKTÖR FÖR TILLVÄXT, ETT ATTRAKTIVT LÄN OCH LEVANDE LANDSBYGD

Västernorrlands museum arbetar aktivt med att utveckla samarbeten med besöksnäring, kulturturism och kulturella och kreativa näringar, och fyraårsmålen inom detta område har nu nåtts, liksom årsmålen. Fyraårsmålen har nåtts till 100% och årsaktiviteterna till 99%.

2022 startades projektet *Västernorrlands museum - nod för kulturarvsturism och kulturella och kreativa näringar*, med finansiering från Tillväxtverket, Region Västernorrland och Härnösands kommun. Projektet är treårigt och syftar till att museet ska bli en nod för KKN och kulturarvsturism inom kulturarvsområdet - både avseende den publika platsen och som kompetenscentrum och nätverksnod. Projektet involverar Örnsköldsviks museum, Sundsvalls museum samt Höga kusten destinationsutveckling och Destination Sundsvall, med flera aktörer.

2022 har varit ett uppstartsår med mycket planering, framför allt inför kommande regionalt nätverk, kulturarvsinkubator under 2023 samt workshops av olika slag. Flera åtgärder har också genomförts för att förbereda inför ett samarbete med externa aktörer på friluftsmuseet. Framför allt är det insatser som genomförts med hjälp av Boverket-medel i Wulkanska huset (läs mer nedan).

Ytterligare en projektansökan som syftar till regional utveckling har beviljats medel - *Smart Kulturarvsturism i Höga Kusten*. Finansieringen kommer från Leader Höga kusten och de största delarna av projektet genomförs under 2023. Museets kunskapsförmedlande arbete är en viktig del i att utveckla länets kulturarv som resurs för såväl företag som ideella och offentliga sektorerna. Genom utvecklingsprojekt, så som *Smart kulturarvsturism i Höga Kusten* kan nya steg tas mot att stärka kulturarvets roll

för exempelvis besöksnäringen. I projekt Västernorrlands museum som nod för kulturarvsturism och kulturella och kreativa näringar utvecklas museets roll som såväl samarbetspartner som resurs för sektorerna. Genom utveckling av nya kulturarvsupplevelser i länet, under 2022 och 2023 med huvudfokus på Ångermanland, ökar kunskap och nyfikenhet hos turister på områdets rika kulturhistoria.

I slutet av 2022 beviljades också ett större EU-projekt *Botnia Business Heritage*, med finansiering från EU och programområdet Interreg Aurora. Tillsammans med de ovan två beskrivna projekten kommer dessa projekt att bli avgörande för museets fortsatta satsning på samarbeten med näringsliv, besöksnäring och kulturella och kreativa branscher. För att samla arbetssättet och insatserna internt på museet samt vara tydliga i vår kommunikation utåt så har all information samlats på en särskild del av museets webb och kommunikationsarbetet har samordnats även i nyhetsbrev och sociala medier.

I museets ordinarie verksamhetsområden inom butik, hemslöjd samt kulturmiljö i form av byggnadsvård finns samverkan med kulturella och kreativa näringar ständigt närvarande. Museibutiken har till exempel arbetat med att ha ett utbud från leverantörer som är verksamma i länet. Ett sätt är att erbjuda dem en plats som Pop up under en eller två månader. Under året som gått har museibutiken haft fem kreatörer/hantverkare från länet som Pop up i butiken på museet. Carola Högländer från Bredbyn inledde, därefter Ulrika Edholm (Bosse & Ester) från Gideå, Åsa Helltoff från Östavall och Helena Toss från Näsåker. Viktoria Melinder från Nordingrå avslutade året. Hemslöjdsconsulenterna samarbetar med professionella slöjdare. Det kan handla om uppdrag som hand-

ledare, föredragshållare eller skapande av förebilder och arbetsbeskrivningar. Under 2022 har bland annat flera slöjdkurser skapats med hjälp av professionella inom slöjdnäringen. Även inom byggnadsvårdsverksamheten är samverkan viktig med kulturella och kreativa näringar. Under

juni lanserades till exempel sex korta informationsfilmer där hantverkare i länet presenterar sitt skrå: murare, timmerman och kakelugnsmakare är exempel på hantverk som visades, filmerna är textade på svenska och finns nu tillgängliga digitalt för allmänhet.

Övergripande mål	Fyraårs mål 2019-2022	Uppfylld årets mål	Uppfylld fyraårs målen
Museet har en stark/stärkt roll som aktör för tillväxt, ett attraktivt län och levande landsbygd i länet i fråga om besöksnäring, kulturturism och kulturella och kreativa näringar (del av målet ur uppdragsdirektivets utvecklingsmål)	Museet har god samverkan med centrala besöksnäringens aktörer i Västernorrland. Museet har etablerat kontakter och samverkan med KKN inom byggnadsvård i länet. Museet har etablerat kontakter och samverkan med KKN i länet i utställningar och program och butik. Museet har etablerat, i projektform, kontakter med KKN i länet inom återbruk, hantverk och konst avseende affärsutveckling på friluftsmuseet och i länet.	99%	100%

BILD OCH FORM – PUBLIK PLATTFORM

Museets nya arbetsområde Publik plattform för bild och form initierades under sommaren 2022 då en curator/projektledare kunde anställas tack vare särskild finansiering från Kulturrådet via Region Västernorrland. Arbetet har under hösten fokuserat på några olika utvalda områden med tyngdpunkt på att starta upp verksamheten.

Som ett led i att etablera en plattform för samtidskonst har ett utforskande av konstscenen i Region Västernorrland pågått kontinuerligt under perioden. Studiebesök har gjorts i sex av länets sju kommuner med fokus på konsthallar och kollektivverkstäder. Syftet har både varit orienterande och nätverkande för att bättre kunna förstå vad som redan finns i regionen och vilken roll som läns museet lämpligast ska ha.

På området publika aktiviteter har ett större planeringsarbete inletts för det kommande året, men också praktiskt genomförande av ett antal programaktiviteter för publik. I november bjöds den nomadiserande institutionen *Konsthall 323* in att visa konstfilm på en parkering i Sollefteå.

Arne Jones i trappan på Västernorrlands museum.

I december genomfördes en portfolio-visning för yrkesverksamma fotografer på Sundsvalls museum tillsammans med *Centrum för fotografi*. Aktiviteten var mycket uppskattad och har redan nu lett till en kommande utställning för en av fotograferna.

Tre utställningar ligger fortfarande i planeringsfasen och kommer öppna under 2023. Två av dessa genomförs i läns museets lokaler i Härnösand, en kommer ske utomhus i Örnsköldsviks kommun. Externa medel har sökts och beviljats från Kulturfonden Sverige-Finland.

Den redan befintliga konsten på museet har aktiverats genom att filmer köpts in (Lars Kleen och Arne Jones), bilder av Arne Jones verk ska ställas ut på museets allmänna ytor och texter har producerats till fotoutställningen *Bilder av Viktor Lundgren (1930-1940)* som invigdes på Apotekshuset i Sollefteå i december. Utställningen är en vandringsutställning med avsikt att visas på olika håll i länet.

FRÄMJANDET AV HEMSLÖJD OCH HEMSLÖJDSVERKSAMHET I LÄNET

Hemslöjds konsulentverksamhetens övergripande mål är att aktivt främja utvecklingen av hemslöjd och hemslöjdsverksamhet i länet. Arbetet utgår huvudsakligen ifrån den regionala kulturplanen, uppdelad

i årsvisa prioriteringar. Dessa prioriteringar speglas i de årsmål som finns i museets verksamhetsplan. I verksamheten under 2022 har 94% av årsmålen och aktiviteterna nåtts, och 100% av fyraårsmålen.

Övergripande mål	Fyraårssmål 2019-2022	Uppfyllnad årets mål	Uppfyllnad fyraårsmålen
Museet ska aktivt arbeta med främjandet av hemslöjd och hemslöjdsverksamhet i länet (främjandemål i uppdragsdirektivet).	I minst fem av länets kommuner finns slöjdverksamhet för barn och ungdomar på fritiden, ledd av utbildad slöjdhandledare i samarbete med lokal förening eller annan lokal verksamhet som ex fritidsgård, församlingar, studieförbund, hembygdsförening etcetera. I minst fem kommuner finns någon form av öppen slöjdverksamhet där intresserad allmänhet kan delta. Det kan vara öppna stickträffar, afterwork-slöjd, slöjdvällar o.d.y, arrangerade av till exempel slöjdföreningar, församlingar eller hembygdsföreningar, vid behov med stöd från hemslöjds konsulenter (till exempel handledarkontakter, material, lån av verktyg med mera). Interregionalt samarbete mellan de fyra norrlänen ger professionella och halvprofessionella slöjdare kompetensutveckling och utvidgat nätverk. Det stärker den regionala slöjdnäringen och bidrar till arbetsstillfällen, kultur- och turism och kontinuerlig utveckling och nyttjande av vårt kulturarv. Alla slöjd- och kulturarvsintresserade i länet känner till och prenumererar på hemslöjds konsulenternas digitala nyhetsbrev. Nyhetsbrevet finns även tillgängligt på museets hemsida och Facebook. All hemslöjdsfrämjande verksamhet i länet svarar upp mot ett eller flera delmål i Agenda 2030 på ett medvetet sätt.	94%	100%

Hemslöjdskonsulentverksamhetens övergripande mål är att aktivt främja utveckling av hemslöjd i länet. Verksamheten, som omfattar textil och hård slöjd, strävar mot att stärka och förnya slöjd som kulturarv och levande kulturyttring, näring, pedagogisk metod, mötesplats för medskapande och fritidsaktivitet för alla åldrar. Under 2022 prioriterades slöjdnäringen, interregionala samarbeten, nationella minoriteter, hälsa och ökad tillgänglighet.

Intresset för att delta i slöjdworkshops och slöjdkurser har under året varit större än någonsin. För att möta efterfrågan dubbelrades många kurser och workshops och antalet slöjdarrangemang blev därför många fler än vad som ursprungligen planerats.

Att ge slöjdhandledare och slöjdare uppdrag som kursledare/workshopledare/föreläsare är ett sätt att stärka regionens slöjdnäring. Uppdragen skapar i sin tur marknadsföring för slöjdarna vilket ofta leder vidare till fler handledaruppdrag eller beställningar på slöjdföremål. Under året har 40 kurser, 49 workshops, 9 utbildningsdagar och 7 slöjdaktiviteter på äldreboenden arrangerats, vilka alla genererat uppdrag och inkomst för professionella slöjdare. Därutöver har stora evenemang såsom *Slöjdverkstan* på Urkult, *!SLÖJDBANG!* på Västernorrlands museum samt utställningen *Sticka för fred* i Tonhallen besökts av nästan 1000 människor och fungerat som skyltfönster för slöjden och slöjdarna.

Under våren samlades slöjdhandledare och hemslöjdskonsulenter från hela Norrland till en tre-dagars nätverksträff för norrläna i Jämtland. De jämtländska konsulenter bjöd på en mängd slöjdworkshops och föreläsningar. Slöjdhandledare arbetar framför allt med aktiviteter för barn och ungdomar, vilket vanligtvis är ett ensamarbete. Att skapa nätverk och fortbilda sig i ett sammanhang med många andra slöjdhandledare är värdefullt för den fortsatta inspirationen och motivationen.

Utbytet och samarbetet med de tre övriga norrlandsläna ska utvecklas för att kunna använda respektive läns resurser så effektivt som möjligt, och för att skapa ett stort nätverk för aktiva slöjdare och slöjdhandledare.

Inom projektet *Livskraft - kultur på äldreboenden* har två olika slöjdprogram erbjudits till äldreboenden. I det ena programmet, *Från friargåva till syjunta*, tittar deltagarna på olika slöjdföremål, vrider, vänder och samtalar om slöjden. Programmet passar när motoriken inte räcker till för att själv kunna slöjda, men ger ändå möjlighet att med händerna uppleva former och material. Det andra programalternativet, *Festspira*, bygger på praktiskt deltagande. Där slöjdare deltagarna gemensamt en festspira av natur- och återbruksmaterial. Under arbetets gång väcks många minnen till liv vilket leder vidare till intressanta samtal. När festspiran är färdig får den sin plats i det gemensamma dagrummet. Under 2022 bokades och genomfördes sju slöjdaktiviteter på äldreboenden och fler är bokade för 2023.

Uppropet *Sticka för fred*. I samband med Cirkus Cirkörs föreställning *Knitting Peace* uppmanade hemslöjdskonsulenter i samarbete med Riksteatern till att *Sticka för fred*. Vantar med egendesignade fredsbudskap stickades av hemslöjdsföreningar och enskilda stickentusiaster. Flera gemensamma stickträffar arrangerades av olika aktörer på offentliga platser, bland annat i Birsta varuhus. 50-talet fredsvantar från regionen visades både i Tonhallen i Sundsvall och på Västernorrlands museum under hösten. Via hashtaggen #stickaförfredivästernorrland kunde intresserade digitalt följa processen. *Sticka för fred* är ett exempel på deltagaraktivitet som lockar många att delta och att också ta egna initiativ. Spontana mötesplatser, både digitalt och IRL, uppstår som i sin tur skapar nya möten och sammanhang.

Kurs i svegsvarvning, Styresholm.

Sticka för fred.

Under sommaren arrangerades två parallella slöjdkurser på Styresholm/Hola folkhögskola. Båda kurserna hölls utomhus i älvkanten. Efter kursdagarnas slut fanns möjlighet att bada eller delta i övriga kulturaktiviteter som arrangerades av skolan.

Under våren etablerades *Öppen slöjdväll* för täljning i Örnsköldsvik och *Öppen slöjdväll för textil* i Fränsta. Kvällarna arrangeras i samarbete med lokala aktörer och fungerar som en avgiftsfri mötesplats för både erfarna och nybörjare inom slöjd. Här möts olika typer av människor i alla åldrar kring intresset för slöjd. *Öppen slöjdväll* har arrangerats i Härnösand under många år. Det långsiktiga målet är att skapa *Öppen slöjdväll* i alla regionens kommuner. Utmaningen består framför allt i att hitta lokala handledare. Slöjdkurser arrangerade på många olika orter för att geografiskt underlätta för intresserade att delta, bland annat i Näsåker, Örnsköldsvik, Njurunda, Ånge, Borgsjö, Prästmon, Gussjö, Fränsta, Sollefteå och Härnösand.

Slöjd för barn och unga har hög prioritet även om det inte alltid syns i statistiken. En del av hemslöjdskonsulenternas verksamhet riktas mot att fortbilda och inspirera andra aktörer som i sin tur arbetar mot barn och unga. Det handlar bland annat om slöjdlärare, fritidsledare och slöjdhandledare. För att tillskapa fler programerbjudanden inom slöjdområdet, riktat mot Skapande skola och kulturskolan, initierade hemslöjdskonsulenterna ett projekt inom befintliga budgetramar. En grupp utvalda slöjdare inbjöds delta i ett antal fortbildningsträffar med syfte att skapa slöjdprogram att erbjuda bland annat Skapande skola. Några nya programerbjudanden är redan färdigställda och marknadsförda, både till äldreboenden och till Skapande skola. Under året utbildades fritidsledarna på Ånge/Fränsta fritidsgård och Örnsköldsviks Kulturhus Sliperiet i olika slöjdtekniker. Syftet är att fritidsgårdarna inkluderar slöjd i sina stående

aktiviteter och att ungdomar därigenom möter fler möjligheter att själva få slöjda. Regionens slöjdlärare erbjöds som vanligt en fortbildningsdag under novemberlovet med slöjdworkshops och föredrag. Under hösten startade en *Täljskola* för barn/ungdomar 10-15 år. Skolan blev fullteknad och får sin fortsättning under 2023. Att lära ut hur man täljer med kniv försummas i många skolor och är därför viktigt att erbjuda. För att yngre barn också ska ha möjlighet att lära sig tälja, arrangerades *Familjetäljningsdagar* under sommaren. Ett barn med en vuxen anmälde sig som team och fick grundläggande kunskaper i att tälja. Under året bytte *Kultur Crew i Västernorrland* namn till *Open Space* samtidigt som projektet flyttades från Riksteatern till Folkets hus & parker/eventföretaget Biwa. Av olika praktiska anledningar blev de lokala kulturfestivalerna för och med ungdomar framflyttade till 2023. Hemslöjdskonsulenterna sitter i styrgruppen för Open Space.

Statistik antal besökare (Januari-december)

2022

2021

2020

Antal deltagare i aktiviteter*

Totalt antal deltagare	2 060	1 219	346
varav 0-18 år	324	139	140
varav 19-25 år	235	61	16
varav 26 år och äldre	1 501	1 019	190

*Antalet för vissa aktiviteter och fördelningen per ålderskategori är en uppskattad siffra.

Antal aktiviteter fördelade per kommun och digitalt

Härnösand	55	22	22
Sundsvall	9	1	3
Örnsköldsvik	11	3	0
Ånge	7	2	0
Kramfors	6	0	0
Sollefteå	7	0	0
Utanför länet	8	0	0
Digitalt	3	34	0

Antal aktiviteter fördelade efter kategori*

Kurser	50	28	12
Visning/guider	1	0	0
Föredrag/samtal	23	10	2
Vandring	0	3	0
Workshop/prova på	49	18	15
Övrigt inom museet	1	0	0
Övrigt utanför museet	11	1	0

*En aktivitet kan tillhöra flera kategorier

Antal aktiviteter riktade till ålderskategori*

0-18 år	61	46	15
19-25 år	78	59	20
26 år och äldre	80	58	12

*En aktivitet kan tillhöra flera kategorier

ÖKA OCH STÄRKA NÄRVARO OCH RELEVANS I LÄNET

Länsmuseiverksamheten strävar efter att kunna erbjuda kunskapsförmedlande verksamhet som är intressant för hela länet och som är tillgänglig i hela länet. Även om det är ett långsiktigt arbete att lyckas helt och fullt med länsuppdraget har fyraårs målet uppnåtts 2022, och uppfyllandet avseende årsmålet är 96%, vilket visar att utvecklingen går åt rätt håll.

Det finns många olika sätt att arbeta med länsuppdraget. Att tillgängliggöra museets samlingar via www.digitaltmuseum.se gör att fler kan ta del av länets historia oavsett var man befinner sig. I den pedagogiska verksamheten utvecklas fler digitala lärresurser och material görs tillgängligt både

för skolklasser och för barn och unga på fritiden.

Programverksamheten har gjort nedslag i Sundsvalls, Kramfors och Sollefteå kommuner och den digitala programverksamheten når ut brett. Under året har länsmuseet också haft ett par utställningar i länet och slutfört två vandringsutställningar. Avseende basutställningarna, där två av tre basutställningar nu är slutförda, är länsperspektivet medvetet genomfört avseende vilka berättelser och miljöer som skildras men också avseende de förmedlande metoderna; mycket kunskapsmaterial i basutställningarna går att nå utan att vara på plats. Likaså har det regionala kulturmiljöupp-

draget införts och fortsatt utvecklas tillsammans med alla kommuner i regionen och ytterligare insatser har genomförts för att stärka de publika insatserna av kulturmiljöuppdraget i länet, något som testades i Ånge kommun under 2022.

Under året startades också ett metodutvecklande pilotsamarbete upp med Kramfors kommun om insamling av minnen och berättelser. I satsningen har ingått förmed-

lande insatser i digitala kanaler och fysiska träffar i form av berättarkaféer och möten med invånare som vill dela med sig av minnen. Ett gemensamt projekt har också varit samarbetet gällande konstutställningen *Triennalen*.

Utöver det har museet arbetat aktivt med museinätverket samt erbjudit kompetensutveckling inom kulturarvsområdet.

Övergripande mål	Fyraårs mål 2019-2022	Uppfylld årets mål	Uppfylld fyraårs målen,
Museet ska öka och stärka sin närvaro och relevans i länet	Museet har ett gemensamt insamlingsprojekt och ett gemensamt utställningsprojekt tillsammans med länets kommuner. Museet har färdigställt två av tre reviderade basutställningar med länsfokus och tillhörande kunskapskommunikation. Museet har genom museinätverket erbjudit kompetensutveckling till alla kommuners kulturförvaltningar/museer i kulturarv och kulturmiljö. Museet har genom museinätverket skapat en långsiktig plattform för samverkan i alla kommuner. Det regionala kulturmiljöuppdraget är införts i länet. En ny utvecklad modell för museiupplevelser för länets kulturhistoriska miljöer är framtagen och genomförd.	96%	100%

BREDDAD REPRESENTATION OCH DELAKTIGHET

Ett övergripande mål är att museet ska sträva efter breddad representation av besökare och invånare med en mångfald av berättelser, en breddad representation av röster i samlingarna samt en ökad delaktighet och inflytande från alla målgrupper utifrån tillgänglighetskrav, diskrimineringsgrunder, normkritik och nationella minoriteter.

Fokus under denna fyraårsperiod har legat (förutom på barn och unga, vilket följs upp under särskilt mål för barn och unga nedan) på samiskt kulturarv, samt personer med utländsk bakgrund (i tidigare års projekt *Landskapet för asylsökande*). Utöver det har museet allteftersom börjat söka möjligheter att prioritera det romska kulturarvet. Fyraårsmålen har uppnåtts, och för årsmålen 2022 ligger verksamheten på en uppfyllnad om 88%. Att målet inte nåtts till 100% beror på att verksamheten inte har haft resurser att arbeta i önskad omfattning gentemot målgruppen äldre.

En viktig utgångspunkt är att breddad delaktighet ska bidra till att fler perspektiv möts, som tillsammans skildrar länets kulturhistoria. Viktiga steg har tagits i och med bildandet av den samiska referensgruppen och i det romska projektet. Den samiska referensgruppen inrättades med representanter från de båda samiska föreningarna i länet, Orrestaare saemien sibrie och Noerhtenaestie, samt norska Saemien Sijte. I projekt *Romskt kulturarv i Västernorrland* har tätare kontakter knutits till den nationella föreningen È Romani Glinda och kulturföreningen Djelem Djelem Lungone Dromenca i Sundsvall. Publika aktiviteter har genomförts på temat romskt kulturarv, och i projektet har även kunskapsuppbyggande aktiviteter genomförts.

Hemslöjdskonsulenterna har även suttit i styrgruppen för det samiska residens som Region Västernorrland utlyste och genomförde under 2022.

Ytterligare några insatser kan särskilt nämnas: Museet har de senaste åren inlett ett arbete med digital samtidsinsamling och utforskar sätt att öka engagemang och öppna för fler att bidra med berättelser och bilder till museets samlingar. Som ett led i detta har samtidsinsamlade bilder visats under hösten i Galleriet i syfte att väcka nyfikenhet och öka intresset för att bidra med egna perspektiv.

Ett pilotprojekt har inletts med Kramfors kommun i syfte att öka delaktighet kring såväl skildring av kommunens historia som möjlighet att bidra med nya perspektiv och berättelser. Syftet är att utveckla nya metoder för att bredda delaktighet och öka intresse och förståelse för kulturarvet som en viktig resurs i samhället.

Tillgänglighetsperspektivet, som är en del av att skapa breddad delaktighet, är ständigt närvarande i all publik verksamhet. Arbetet i tillgänglighetsgruppen utgår från en tillgänglighetspolicy.

Museets tillgänglighetsgrupp har 2022 fokuserat på att sprida medvetenheten om tillgänglighetsarbetet i hela verksamheten och att arbeta med den fysiska tillgängligheten i museibyggnaden. Utöver det har de olika verksamheterna arbetat för förbättrad digital tillgänglighet samt tillgänglighet i friluftsmuseets renoverade byggnader.

Övergripande mål	Fyraårs mål 2019-2022	Uppfyllnad årets mål	Uppfyllnad fyraårs målen,
Museet ska med en mångfald av berättelser sträva efter breddad representation av besökare och invånare (utvecklingsmål i uppdragsdirektivet), samt ökad delaktighet och inflytande från alla målgrupper (förmedlingsmål i uppdragsdirektivet)	Breddad representation finns för definierade grupper i basutställningarna, tillfälliga utställningarna, utbudet av program samt i kunskapsuppbyggnaden och kunskapskommunikationen fysiskt och digitalt. Fokus under denna period är på målgruppen äldre, på samiskt kulturarv samt på människor med utländsk bakgrund. Delaktighet finns för definierade grupper i basutställningarna, tillfälliga utställningarna, utbudet av program samt i kunskapsuppbyggnaden och kunskapskommunikationen fysiskt och digitalt. Fokus under denna period på målgruppen äldre, på samiskt kulturarv samt på människor med utländsk bakgrund. Tillgänglighetsgruppens aktiviteter avseende friluftsmuseum, utställningar, enkelt avhjälpna hinder. Information och kommunikation är uppfyllda och det har under hela perioden bedrivits ett kontinuerligt arbete med löpande tillgänglighetsutveckling inom hela verksamheten.	88%	100%

MUSEET SOM OBEROENDE ARENA FÖR DEMOKRATI

Under 2021 arbetade Västernorrlands museum med ett större demokratitema tillsammans med Riksdagen och Länsstyrelsen. 2022 har aktiviteterna och årsmålen varit få, och det som gjorts har framför allt varit att fungera löpande som en arena och mötesplats samt att 2021 års utställningar fortsatt visades i början av 2022. Fyraårsmålen har nåtts och årsaktiviteterna har genomförts, båda till 100%

I arbetet med att utveckla museet som mötesplats och en oberoende arena är många delar verksamheten viktig. I den pedagogiska verksamheten och programverksamheten utforskas programformat för att väcka dialog och skapa sociala sam-

manhang kring länets kulturarv. Genom att öppna för fler röster och perspektiv stärks museets roll som en trygg mötesplats. Samtidigt finns utmaningar exempelvis i sociala medier där fler perspektiv också riskerar att bemötas av kränkningar. Här är museets roll ytterst viktig och dialog har förts under året kring hur en trygg mötesplats kan skapas exempelvis i programverksamheten, men också i digitala kanaler där museet möter mycket av sin publik.

Det pågår också ett långsiktigt arbete med museets fysiska och publika lokaler för att de ska uppfattas som trygga och inbjudande.

Övergripande mål	Fyraårsmål 2019-2022	Uppfylld årets mål	Uppfylld fyraårsmålen,
Museet ska fungera som en oberoende arena för demokrati (inriktningsmål och förmedlingsmål i uppdragsdirektivet)	Museet har slutfört Demokratiåret 2021 med tillhörande utställningar, program och kunskapskommunikation. Riksdagens utställning inklusive programverksamhet och kunskapskommunikation om demokrati har visats och genomförts. Samarbetet med Länsstyrelsen har resulterat i projektet <i>100 röster om demokrati i Västernorrland</i> samt att vi ser en fortsättning på samarbetet med Länsstyrelsen och andra parter. Museet har en process för att fånga upp, fördjupa och kommunicera dagsaktuella frågor, och har implementerat denna.	100%	100%

HÅLLBARHET

Museet har i sin övergripande målbild att vara en resurs för hållbar utveckling och hälsa, och hela museets verksamhet ska genomsyras av hållbarhetsarbetet. I begreppet hållbarhet ingår social, kulturell, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Hållbarhetens tre dimensioner är helt centrala för museets verksamhet. 100% av fyraårsmålen är uppfyllda och 97% av årsmålen har nåtts.

Här beskrivs några delar av verksamheten där hållbarhetsperspektiven är centrala.

Återbruk är ett ledord i arbetet med museets utställningar. Material tas till vara och återanvänds exempelvis när nya montrar och strukturer byggs. Hållbarhet berörs också som tema i museets utställningar där människans påverkan på miljön tas upp. I museets nya samlingspolicy är utgångs-

punkten att eftersträva långsiktigt hållbar och kostnadsmedveten samlingsförvaltning. I museets kunskapsförmedlande arbete i länet är ett viktigt mål att bidra till långsiktigt hållbara samhällen, där kunskap om och förståelse för kulturarvet som resurs är centralt. Detta tema återkommer också i museets pågående och kommande projekt, så som *Smart kulturarvsturism i Höga Kusten, Västernorrlands museum - nod för kulturarvsturism* och *KKN* och *Bothnia Business Heritage*. På friluftsmuseet arbetar vi med kulturarvet som en resurs för hållbar utveckling genom fokus på byggnadsvård och hållbara traditioner och hantverk samt arbetet med biologisk mångfald i utemiljöerna - aspekter som också är centralt att förmedla kunskap kring i den publika verksamheten. Även den hemslöjdsfrämjande verksamheten utgår från ett hållbarhetsfokus liksom museets butiksverksamhet.

Övergripande mål	Fyraårsmål 2019-2022	Uppfylld av årets mål	Uppfylld fyraårsmålen,
Museet är en nationell förebild inom hållbarhet/Agenda 2030 (utgångspunkt i uppdragsdirektivet)	Museet har integrerat hållbarhetsmålen i produktionsprocessen för museiupplevelsen. Museet har integrerat hållbarhetsmålen i fastighetsförvaltningen. Museet arbetar som en resurs för hållbar utveckling inom kulturarv och kulturmiljö inom KKN och kulturmiljövården. En särskild satsning med kunskapskommunikation inom hållbarhetsområdet har genomförts. Museibutiken är fairtrademärkt och har ett lokalt präglat kulturarvs- och hantverksutbud.	97%	100%

Fritidsbåtmuseet.

MARITIMT KULTURARV OCH STATLIG NÄRVARO

Ett av museets mål har under fyraårsperioden varit att främja det maritima kulturarvet och dess betydelse i länet. Västernorrlands län har ett rikt och omfattande maritimt kulturarv. Inom målet innefattas Fritidsbåtmuseets verksamhet och läns museets verksamhet med det maritima kulturarvet i stort. 100% av årsmålen har nåtts. Fyraårs målet har inte nåtts, med tanke på att långsiktigheten för fritidsbåtmuseet ännu inte säkrats.

Fritidsbåtmuseets verksamhet kommer att pågå under 2023, men det är oklart hur fortsättningen ser ut därefter. Angående det maritima temaåret har museet varit en drivande part i en förstudie finansierad av EU-medel, med fokus på maritimt och industriellt kulturarv vid Bottniska viken. Förstudien *Bothnia Business Heritage* initierades från Jakobstad och genomförs

tillsammans med Skellefteå museum, Västerbotten, och två högskolor i Österbotten. Inom samarbetet arbetade man under 2022 för att slutföra en Interreg Aurora-ansökan, och i slutet av 2022 blev det klart att EU-projektet beviljats medel, något som ytterligare kan förstärka museets arbete med det maritima och även industriella kulturarvet. Projektet är viktigt för läns museet, som i sin kunskapskommunikation under 2023 avser att särskilt uppmärksamma det maritima och industriella kulturarvet. Dock har projektet mer och mer kommit att styras mot kulturarvsinstitutionernas utveckling av samarbeten med näringslivet, än specifikt just industri och maritimt kulturarv.

Utöver det har det maritima kulturarvet en tydlig plats i de två basutställningarna som slutförts - *Forntidsresan* och *Stora makter*.

Övergripande mål	Fyraårs mål 2019-2022	Uppfylld årets mål	Uppfylld fyraårs målen,
Museet främjar det maritima kulturarvet och dess betydelse i länet (främjandemål i uppdragsdirektivet)	Långsiktigheten för Fritidsbåtmuseet har säkrats och en intressant utveckling för museet som nationellt och regionalt besöksmål för 2023 och framåt har möjliggjorts. Museet har budget och genomförandeplan för det maritima temaåret 2023, genom kunskapsuppbyggnad, museiupplevelser och kunskapskommunikation. Museet har integrerat det maritima temat i basutställningarna och dess kunskapskommunikation för forntid och medeltid, samt planerar det för basutställningen om modern tid.	98%	66%

DIGITAL UTVECKLING

Under 2022 har museet tagit ett viktigt kliv i den digitala utvecklingen genom att tydligare möta de utmaningar som ett digitaliserat samhälle medför. Det betyder att fokus flyttas från rena tekniska utmaningar till ökad dialog och delaktighet, utveckla nya former för kulturarvsutveckling som spänner över digitala och fysiska kanaler och format och som möjliggör en mer personlig upplevelse, ett kunskapsinnehåll tydligare anpassat för olika kanaler och format och en större tillgänglighet dygnet runt och året om.

Webbplatsen har fortsatt utvecklas med ett rikare redaktionellt innehåll, fler format erbjuds som live-visningar, filmer och poddavsnitt. En mer tematisk förmedling

i sociala medier knyter an till utställningsteman, och mediaguiden möjliggör möten med kulturarvet runt om i länet.

En viktig del av den digitala utvecklingen är att löpande utforska nya sätt att ur museets samlingar och kunskapsbank lyfta röster som inte tidigare fått höras eller berättelser som behöver skildras på nytt med nya perspektiv. Det blir möjligt genom delaktighet, nya sätt att förmedla och ett tydligare anpassat kunskapsinnehåll.

Statistiken visar generellt små öknings 2022 jämfört med 2021. Avseende Youtube har antalet följare blivit avsevärt fler, något som är ett kvitto på vårt ökade fokus på filmat material under året.

Statistik antal besökare (Januari-december)

		2022	2021	2020
Webb	Besök	77 728	106 602	44 071
	Unika besökare	61 307	59 904	39 016
Facebook	Följare	4 502	3 787	3 444
	Inlägg	369	352	268
Instagram	Följare	1 989	1 691	1 515
	Inlägg	251	230	159
Youtube	Följare	218	77	27
	Inlägg	26	90	25
Twitter	Följare	511	420	395
	Inlägg	13	6	10

GENOMFÖRANDEKAPACITET OCH MÅLUPPFYLLELSE

Ett övergripande mål för Västernorrlands museum är god genomförandekapacitet och måluppfyllelse. Detta mål har brutits ned till fyraårs- och årsmål och omfattar många olika delar av verksamheten beskrivna under egna rubriker nedan. Fyraårs målet har inte rakt igenom nåtts

2022 på grund av ett svårt läge avseende åtgärder av museibygnadens brandskydd, se nedan under fastighetsförvaltning. Utöver det har både fyraårs- och årsmål nåtts, fyraårs målen med 85% och årsmålen med 95%.

Övergripande mål	Fyraårs- och årsmål 2019-2022	Uppfyllnad årets mål	Uppfyllnad fyraårs målen,
Museet har god genomförandekapacitet och måluppfyllelse	Museet har en god genomförandekapacitet och måluppfyllelse avseende: - systematisk verksamhetsprocess för kärnverksamheten: i utställningsprocessen, det publika arbetet inkl det pedagogiska, i samlingsförvaltningen och Kulturmiljöuppdraget. - planer för fastighetsarbetet (det kulturhistoriska och det administrativa) i lokalförsörjningsplan, underhållsplan, skogsvårdsplan, markvårdsplan samt prioriteringar. - alla verksamhetsområdens effektivitet och tagit fram planer för effektivisering. - museal kompetensförsörjning, fokus bland annat på värdskap, digital kompetens och kulturmiljö. - genomarbetad form för verksamhetsplanering och verksamhetsuppföljning. - genomarbetad form för ekonomistyrning och ekonomiuppföljning. - fungerande forum och metoder för intern samverkan. - förbättringar i arbetsmiljön (NMI) jämfört med 2019. - översyn och revidering samt införande av alla nödvändiga policyer inom OSA. - Ändamålsenliga lokaler avseende personalrum och kontor samt arbetsytor. - fungerande magasin ifråga om klimat och brandskydd i museibygnaden. - fungerande målgruppsanalys. - fungerande statistikinsamling för verksamhetens syften (egen statistik och MYKA-statistik).	95%	85% Avviker som det ser ut nu avseende "fungerande magasin i fråga om klimat och brandskydd" då det ser ut som att insatsen kommer sträcka sig under flera år framåt. Kunskapen om komplexiteten och bristerna fanns inte när målen sattes.

Verksamhetsprocesser, HR, kompetensutveckling

Under året har insatser gjorts för att förbättra verksamhetsprocesserna, och framför allt samverka mellan avdelningarna och verksamheterna. På den publika sidan har planerings- och genomförandeprocessen för kunskapsförmedling tydliggjorts och även samordningen mellan kulturmiljöområdet och den publika verksamheten har strukturerats. Likaså har vidare steg tagits i samverkansprocesserna mellan fastighetsförvaltning och byggnadsvård. Alla dessa insatser ger bättre tydlighet och effektivitet för hela verksamheten.

Utöver det kontinuerliga och systematiska arbetsmiljöarbete som alltid pågår, har vissa utvecklingsinsatser genomförts under året. Under våren har det varit fokus på och mycket arbete med sektorns nya kollektivavtal BÖK (Besöksnäring och Kulturarv) samt lokala avtal om flexibel arbetstid/årsarbetstid som började gälla from 1 januari 2022. Ett nytt HR-system har införts och implementerats och en mindre organisationsförändring har genomförts.

I samverkans- och arbetsmiljörådet har det bland annat tagits fram riktlinjer om mötesformer, vilket är en del av vårt arbete med att förbättra den organisatoriska och sociala arbetsmiljön. Utöver det togs en medarbetarenkät fram, och enkäten genomfördes i hela verksamheten i november. I lednings- och chefsgruppen har ett arbete med att gå igenom aktuella arbetsmiljöföreskrifter pågått och alla

säkerhetsdokument ses över. Även konkreta insatser kring säkerhet har genomförts kring ställningsbyggande och aktiv hantering av brand/utrymningsfrågor. Arbetslokaler har förbättrats, framför allt i Melinderska huset där personal från avdelningen Kulturmiljö och hantverk har sina arbetsplatser samt i fråga om verkstadslokaler, där planering och vissa förbättringar skett. Även arbetsbelysning och arbetsplatsbelysning har förbättrats.

Sjukfrånvaron är aningen hög med 7%. Korttidsfrånvaron går att härleda till fortsatta krav på att stanna hemma vid sjukdom, samt att många luftburna virus har varit aktiva under året. Av den totala sjukfrånvaron är knappt 55% långtidsfrånvaro.

Kompetensutveckling och kompetensförsörjning har genomförts, till viss del enligt plan och till viss del utifrån uppkomna behov eller möjligheter. En del av kompetensutvecklingen beskrivs i andra kapitel ovan.

Digital kompetensförsörjning har varit ett fokuserat område efter att en digital skyddsronn genomförts. En annan insats har varit ett arbete med värdskap för att utveckla och förbättra museets värdskap gentemot besökarna. Chefsgruppen har fått en utbildning i upphandlingsfrågor. Utöver det har kompetensutveckling skett på avdelningarna.

	2022	2021	2020
Sjukfrånvaro	7,14%	4,06%	6,88%
Andelen långtidssjukskrivna av den totala sjukfrånvaron*	54,60%	32,82%	32,88%

* Långtidssjukfrånvaro = mer än 60 dagar

Fastighetsförvaltning & IT

Något som i hög grad präglat årets fastighetsförvaltning är brandskyddet och det pågående brandskyddsprojektet. Regionfastigheter har under året tagit fram underlag för en ny etablering av en vattendepå och byggnad söder om huvudbyggnaden.

Underlag och förundersökningar har även gjorts inom åtgärder för vattenförsörjning och dragning av ledningar inne i byggnaden. Museet har påbörjat egna utredningar kring åtgärder inom gassläck i förvaringsutrymmen och magasin. Hanteringen av föremål och planeringen av säkring eller flytt av föremål har varit prioriterat gällande både arbeten för sprinkler och gassläckning. Tyvärr är projektet försenat, vilket gör att fyraårs målet kring brandskydd inte kommer att nås. Samtidigt var kunskapen om komplexiteten och bristerna inte fullständiga när målen sattes, och det har successivt visat sig att insatserna kommer att behöva sträcka sig minst ytterligare 3 år framåt i tiden. Under 2023 kommer projektet i hög grad att vara vilande på grund av begränsade resurser och nödvändig samordning med den kommande flytten av samlingar från Sollefteå och färdigställandet av den tredje och största basutställningen. Planering kommer i stället att ske 2023 inför att åtgärder ska kunna genomföras under 2024 och framåt.

Under 2022 har också det nya säkerhetslarmet implementerats. Säkerheten kommer framledes vara avsevärt bättre gällande skalskydd, störningar, utställningar, magasin samt för butikens förråd.

Inom IT-verksamheten har fortsatt underhåll och uppgradering av IT-infrastrukturen genomförts för att säkerställa en god och driftsäker IT-miljö. Under hela 2022 har arbetet fortgått med flytt av servrar och tjänster till hostingföretag för en säkrare

och stabilare drift av museets IT-infrastruktur. Flytten blev klar i slutet av 2022 men arbetet fortgår under 2023 med att optimera driften och servrarna.

Joakim Karsberg IT-ansvarig.

Projektadministration och projektansökningar

Projektprocessen har fortsatt strukturerats upp. En hel del projektansökningar har tagits fram under året, och arbetet har varit framgångsrikt då ett flertal av ansökningarna har beviljats, se lista nedan. Vissa av projekten påbörjades under 2022.

- Stöd till icke-statliga kulturlokaler - Wulkanska huset, Boverket - slutfördes under 2022
- Stöd till icke-statliga kulturlokaler - Prästgården, Boverket - slutfördes under 2022
- Museer i norr/ Nätverk för kunskap (interregionalt museisamarbete, år 3), Statens kulturråd - slutfördes under 2022
- Landskapet för asylsökande (TIA), del 4, Länsstyrelsen och 5i12 - slutfördes under 2022
- Bothnia Atlantica: Maritima kulturarv Sverige-Finland/ Bothnia Business Heritage - förstudie. Interreg och Region Västernorrland - slutfördes under 2022
- Romskt kulturarv i Västernorrland, ett samverkansprojekt med två romska föreningar, Sundsvalls museum samt Kramfors och Härnösands kommuner. Länsstyrelsen Västernorrland, Region Västernorrland, Statens kulturråd - slutfördes under 2022
- Kulturarvspedagogiskt projekt: Framtidens kulturarvspedagogik - museer i norr. (interregionalt museisamarbete, år 2 av 3), Statens kulturråd
- Västernorrlands museum - centrum för kulturarv och KKN - samverkan med flera parter och kommuner (år 1 av 3), Härnösands kommun, Region Västernorrland
- Smart kulturarvsturism i Höga Kusten, (år 1 av 2), Leader Höga Kusten
- Stöd till icke-statliga kulturlokaler - brandskydd och magasin, Boverket - beviljades februari 2022
- Bothnia Business Heritage - Interreg Aurora, EU (3 år) - beviljades december 2022
- ICH North - Passing on our musical traditions, Interreg Aurora, (3 år) beviljades december 2022

Extern finansiering

I uppdragsdirektivet från stiftelsebildarna betonas vikten av att öka den externa finansieringen. Målet på lång sikt är att 50% av museets totala intäkter består av finansiering från externfinansierade projekt, affärsverksamhet, kursavgifter, visningar och uppdragsfinansierad verksamhet. Stiftelsen ska ha ett aktivt och kontinuerligt arbete för att öka intäkterna.

Fyraårs målet består av att museets intäkter för affärsverksamhet, uppdragsverksamhet och projekt med extern finansiering ska uppgå till 20% av museets totala intäkter

samt att museet ska ha arbetat aktivt och kontinuerligt för att öka dessa. Avseende årsmålet att arbeta aktivt och kontinuerligt når vi i år 94%. Uppfyllnad av fyraårs målen uppgår till 85%. Andelen externfinansierade intäkter av museets totala intäkter uppgår till cirka 15% i genomsnitt över de fyra kulturplaneåren, vilket motsvarar 75% i uppfyllnadsgrad. Beaktande hur museet aktivt arbetar för att öka intäkterna blir uppfyllnaden av fyraårs målen 85%.

Övergripande mål	Fyraårs mål 2019-2022	Uppfyllnad mot årets mål	Uppfyllnad fyraårs målen,
Museet ökar graden av extern finansiering gällande affärsverksamhet och utvecklingsprojekt (utvecklingsmål i uppdragsdirektivet).	Museets intäkter för affärsverksamhet, uppdragsverksamhet och projektbidrag uppgår till 20% av museets totala intäkter. Museet arbetar kontinuerligt och aktivt för att öka intäkterna.	94%	85%

EKONOMISK ANALYS

Rörelseresultatet uppgår till ett underskott motsvarande 1,3 miljoner kronor (mnkr), vilket är 0,9 mnkr bättre än budget. Budgetunderskottet består av delfinansiering i ny lekutställning samt egenfinansiering i två externfinansierade projekt, *Västernorrlands museum - nod för kultur-arvsturism* och *KKN* samt brandskyddsprojektet, där styrelsen sedan tidigare beslutat om att det ska finansieras av museets tillgångar och inte inrymmas i det årliga anslaget.

Olika omständigheter under året visade att de båda projekten inte skulle upparbeta de kostnader som planerats och egeninsatsen för året inte skulle bli lika stor som budgeterat. Med det i beaktande, samt det positiva beslutet från Boverket om bidragsfinansiering för hälften av kostnaderna i brandskyddsprojektet, beslutades att extrasatsningar inom olika områden kunde prioriteras. Bland annat kunde extrasatsningar inom ombyggnationen av utställningen *Stora makter* och restaureringen av det Wulkanska huset genomföras.

En kostnadsreducering motsvarande 0,6 mnkr är gjord då museet nyligen er-

hållit ett beslut på en omprövning av ingående moms för åren 2012-2017 som skickades in till Skatteverket under 2019. En omprövning av moms skickades in utifrån ett bifall till beslut för omprövning av moms för åren 2010-2011. Beslutet för åren 2012-2017 biföll endast delvis museets omprövning och resterande del i ärendet har gått vidare till Förvaltningsrätten.

Årets verksamhetsanslag har bekostat investeringar motsvarande 0,3 mnkr vilket inte påverkar resultaträkningen men är värt att notera.

Jämförelse mellan åren visar att både intäkterna och kostnaderna har ökat vilket till viss del beror på uppräknig av anslag, hyror och löner. Andra förklaringar mellan åren är bidragsfinansierade projekt men även tillfälliga förstärkningar.

Finansnettot består av utdelning motsvarande 0,1 mnkr samt marknadsvärdet per den sista december på den finansiella stiftelsefond som museet har placerat ekonomiska tillgångar i.

	Utfall 2020	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2022
Intäkter	43,6	44,5	45,6	44,7
Kostnader	-39,7	-44,6	-46,1	-46,5
Avskrivningar	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Rörelseresultat	3,6	-0,5	-1,3	-2,2
Finansnetto	0,5	0,9	-0,7	0,1
Resultat	4,1	0,4	-2,0	-2,1

Tabellen visar siffror i miljoner kronor. Avrundningsdifferenser kan förekomma.

	Utfall	Budget
Styrelse		
Intäkter	0	0
Externa kostnader	-13 245	-42 966
Personalkostnader	-218 798	-362 224
Resultat	-232 043	-405 190
Ledning och gemensam administration		
Intäkter	37 632 98638	153 622
Externa kostnader	-1 640 884	-2 544 829
Personalkostnader	-5 763 557	-5 911 280
Finansiella poster	-725 858	100 000
Resultat	29 502 687	29 797 513
Fastighetsförvaltning		
Intäkter	941 497	642 600
Externa kostnader	-10 985 497	-10 330 564
Personalkostnader	-2 189 737	-2 875 691
Resultat	-12 233 737	-12 563 655
IT		
Intäkter	0	0
Externa kostnader	-1 986 369	-1 438 300
Personalkostnader	-572 257	-872 241
Resultat	-2 558 626	-2 310 541
Kulturmiljö och hantverk		
Intäkter	4 481 379	4 474 730
Externa kostnader	-2 762 778	-1 846 138
Personalkostnader	-5 994 386	-6 495 081
Resultat	-4 275 785	-3 866 489
Museiupplevelser och samlingar		
Intäkter	1 385 636	1 326 572
Externa kostnader	-3 996 319	-3 799 000
Personalkostnader	-8 321 163	-8 949 624
Resultat	-10 931 846	-11 422 052
Affärsverksamhet		
Intäkter	1 169 860	910 000
Externa kostnader	-1 311 522	-931 805
Personalkostnader	-720 476	-784 607
Resultat	-862 138	-806 412

	Utfall	Budget
Fritidsbåtmuseet		
Intäkter	57 516	50 000
Externa kostnader	-95 685	-100 000
Personalkostnader	-353 479	-476 507
Resultat	-391 648	-526 507
Bild och form		
Intäkter	353 636	0
Externa kostnader	-61 664	0
Personalkostnader	-292 757	0
Resultat	-785	0

Tabellen visar siffror i kronor. Overheadkostnader och intäkter ingår i denna tabell.

Styrelsen redovisar ett överskott mot budget vilket beror på lägre personalkostnader bestående av lägre arvodeskostnader och konferensavgifter.

I resultatet för Ledning och gemensam administration inryms både den kostnadsreducering för erhållen ingående moms som beskrivits ovan samt finansnettot. Avvikelserna på både intäkts- och kostnads sidan förklaras av att projektet *Västernorrlands museum - nod för kulturarvsturism* och *KKN* inte genomförts enligt budget.

Inom Fastighetsförvaltning är intäkterna högre än budgeterat vilket beror på att Boverket beviljade utbetalning i början av året för det delfinansierade projektet avseende restaurering av Prästgården som genomfördes under 2021. I samband med årsbokslutet för 2021 upptogs inte hela bidragsbeloppet eftersom projektet inte var slutgodkänt av Boverket. Personalkostnaderna är lägre än budgeterat vilket främst beror på en sjukskrivning större delen av året. Köpt tjänst har i stället genomförts. Projektet med restaurering av det Wulkanska huset bidrar också till att de externa kostnaderna är högre än budgeterat.

De externa kostnaderna överstiger budget inom IT vilket beror på inköp av teknik och IT-utrustning i samband med bland annat nyrekryteringar.

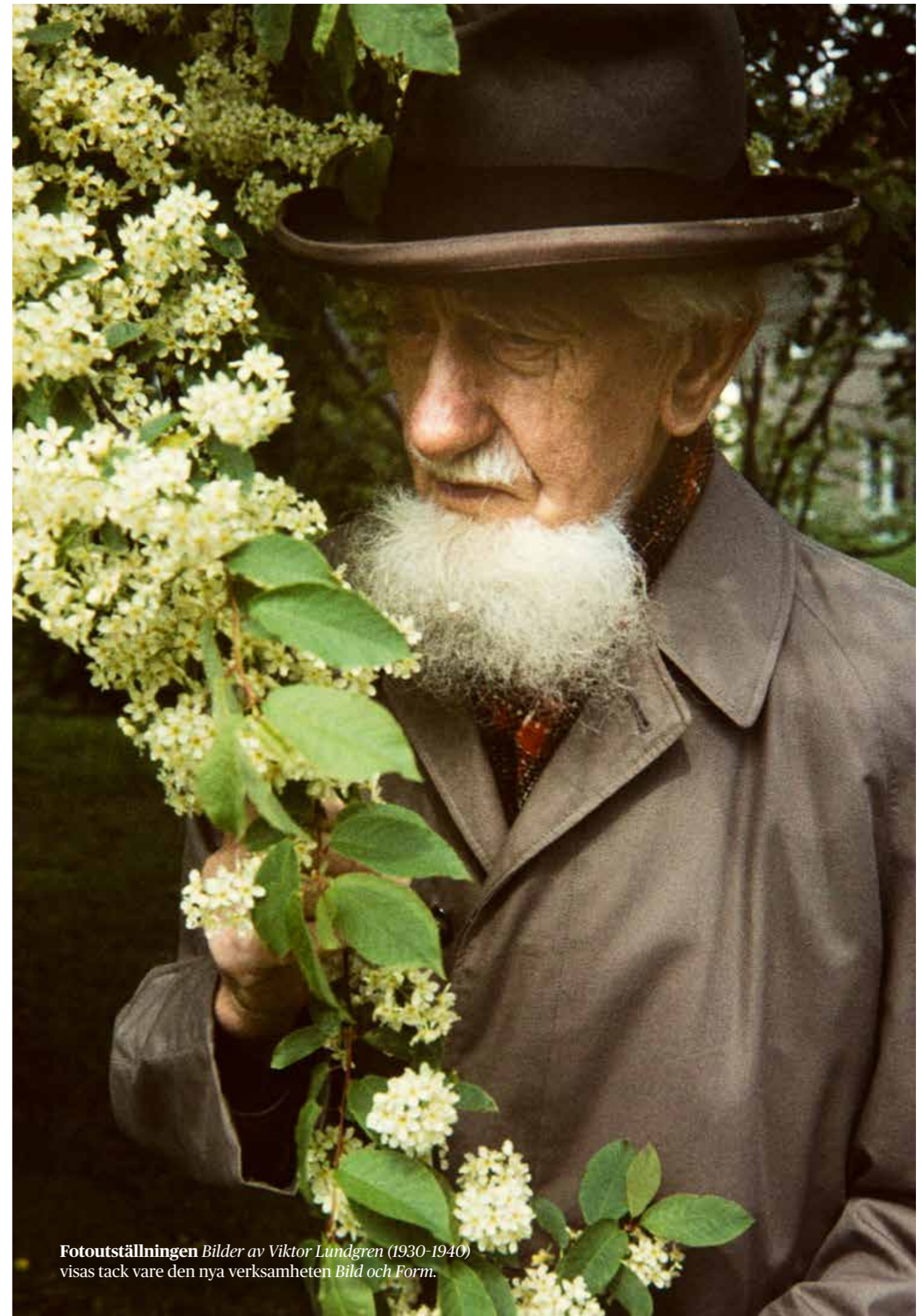
Inom Kulturmiljö och hantverk inryms uppdragsverksamhet inom arkeologi och byggnadsvård. I budget inryms även konserveringens uppdragsverksamhet men i samband med att den anställde slutade sin tjänst efter föräldraledighet pausades verksamheten. I utfallet för denna verksamhet återfinns inga intäkter eller kostnader. Arkeologin redovisar ett underskott mot budget på grund av både färre och kortare uppdrag. Byggnadsvård som inte arbetar för uppdragsverksamhet inryms också inom avdelningen för Kulturmiljö och hantverk. Inom denna verksam-

het har tjänster och material köpts in då personalkostnaderna skulle visa sig bli lägre på grund av partiella föräldraledigheter. Även hemslöjdsverksamhet inryms inom avdelningen och även här har tjänster och material köpts in då personalkostnaderna under året prognostiserades bli lägre än budgeterat.

Inom Museiupplevelser och samlingar inryms bland annat utställnings- och programverksamheten samt den pedagogiska verksamheten. Extrasatsningar inom utställningar har genomförts under året men på grund av lägre personalkostnader än budgeterat redovisas ett positivt resultat mot budget för avdelningen. Lägre personalkostnader beror bland annat på ej planerad tjänstledighet, lägre kostnader för extraresurser i samband med programaktiviteter samt omfördelning av resurs.

Försäljningsintäkterna inom Affärsverksamhet och då främst för museibutiken är högre än budgeterat men satsningar på till viss del nytt sortiment genererar inte något resultatöverskott.

Bild och form är en ny verksamhet som startades under andra halvåret tack vare beslut av extra anslag.

Fotoutställningen *Bilder av Viktor Lundgren (1930-1940)* visas tack vare den nya verksamheten *Bild och Form*.

UTBLICK FRAMÅT

2022 var det fjärde och sista året i den regionala kulturplanperioden och perioden för uppdragsdirektivet. Fyraårsmålen har nåtts inom de flesta områden - och detta trots att samhället och museet varit starkt påverkade av faktorer utifrån - först pandemin och därefter ett instabilt omvärldsläge, ökade kostnader och inflation. Museet har, vilket tydligt märks i verksamhetsberättelse och måluppfyllelse, utvecklats mycket under fyraårsperioden och det senaste året.

För Stiftelsen länsmuseum Västernorrland är utmaningen att långsiktigt ro iland det stora och breda uppdrag som definieras genom stadgar, uppdragsdirektiv, kulturplan och lagtexter. Det finns stora utmaningar avseende drift av den grundläggande infrastrukturen i fastigheterna och inte minst i det grundläggande uppdraget.

Ska de nödvändiga insatserna inom samlingsförvaltningen kunna genomföras krävs

både investeringar, ett förstärkt resurssläge och nedprioriteringar av annan verksamhet. Samlingsförvaltningen och infrastrukturen är något som nedprioriterats under lång tid och nu har verksamheten nått sina ekonomiska gränser för vad som är möjligt att klara av.

Samtidigt som dessa utmaningar är stora, ser vi också många verksamhetsområden där stiftelsen tagit många utvecklingssteg framåt och där verksamheten kommer att fortsätta utvecklas. Länsnärvaron och kunskapsförmedlingen inte minst genom de nya basutställningarna, det regionala kulturmiljöuppdraget, den digitala utvecklingen för att stärka möjligheterna till relevant kunskapsuppbyggnad och kunskapsförmedling, arbete för miljömässig och social hållbarhet, de viktiga projekten för regional utveckling, arbetet tillsammans med nationella minoriteter - allt detta ger gott hopp framåt och ökar museets samhällsrelevans.

Utställningen Stora Makter öppnade under 2022.

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM

Fri entré www.vnmuseum.se
Butik & reception, tfn 0611-886 00